

SANASTOKESKUS TSK • TERMINOLOGICENTRALEN TSK

EuroTermBank,
sanastotyö ajan peilinä,
snång eller myggspiral,
uudissanoja,
wikisivusto,
Tuhat tärkeää termiä,
crowdsourcing...

2 | 2007

TERMINFO

THE FINNISH TERMINOLOGY CENTRE TSK

TERMIINFO

28. vuosikerta • numero 2 | 2007

JULKAISIJA Sanastokeskus TSK ry
PÄÄTOIMITTAJA Lena Jolkkonen
TOIMITUSSIHTEERI Anu Ylisalmi
TOIMITTAJA Sirpa Suhonen (Summaries)
TOIMITUSNEUVOSTO Marja Hamilo, Jukka Ihanus,
Lena Jolkkonen, Ari Muhonen, Pirkko Nuolijärvi,
Matti Ojala, Ari Penttilä, Rune Skogberg,
Seija Suonuuti, Anu Ylisalmi
PAINOPIAIKKA Forssan Kirjapaino Oy, Forssa 2007
KUSTANTAJA Stellatum Oy
Upseerinkatu 1, 02600 Espoo
puh. (09) 5421 0100
faksi (09) 5421 0170
<http://www.stellatum.fi>

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET
Stellatum Oy / Tilaajapalvelu
Upseerinkatu 1, 02600 Espoo
puh. (09) 5421 0100
faksi (09) 5421 0170
tilaajapalvelu@stellatum.fi
<http://www.stellatum.fi>

TILAUSHINNAT SUOMESSA
Terminfo ilmestyy neljä kertaa vuodessa.
Kestotilaus 37 € (laskutusväli 12 kk)
Määräaikaistilaus 41 € (kesto 12 kk)
Irtonumero 10,50 €

TILAUSEHTO
Kestotilauksena tilattu lehti tulee tilaajalle tilausjakso kerrallaan ilman eri uudistusta, kunnes tilaaja joko muuttaa sen määräaikaiseksi tai lopettaa tilauksen. Tilauksen hinta on tilausjakson alussa voimassa oleva hinta, joka on painettu lehteen. Tilauksen voi keskeyttää ennen tilausjakson loppua. Peruutus on tehtävä vähintään kaksi viikkoa ennen uuden tilausjakson alkamista. Mikäli peruutus ei saavu määräaikaan mennessä, laskutetaan tilaajan saamat lehdet. Tilausehdot löytyvät lehden jokaisesta numerosta. Osoitetietoja ei käytetä muussa kuin Stellatum Oy:n omassa toiminnassa.

ASIAKASREKISTERI
Rekisterikuvaus ja -seloste ovat nähtävissä Stellatum Oy:n tiloissa. Tilaajan tietoja käytetään asiakassuhteen ylläpitoon ja hoitoon. Yhteydenotot tulee tehdä kirjallisina ja allekirjoitettuina tai henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän luona. Tilaaja voi kieltää tietojensa käytön markkinointitarkoituksiin ja markkinatutkimuksiin ilmoittamalla asiasta.

ISSN 0358-7517

SISÄLLYS

Kieli ja sanastotyö aikamme peilinä <i>Lena Jolkkonen</i>	3
Marja Kantonen – tekniikan kielen ammattilainen <i>Susanna Äijälä</i>	4
Uudissanoja aaltovoimalasta ämpperiin <i>Riitta Eronen</i>	7
Snång <i>Rune Skogberg</i>	9
Verohallinnon verkkosivujen asiasanasto terminologisen tiedon lähteenä <i>Merja Koskela</i>	10
EuroTermBank: Online Terminology Sharing Environment <i>Signe Rirdance</i>	13
Uutta ja vanhaa Tietotekniikan termitalkoissa <i>Sirpa Suhonen</i>	16
Termiharava	19
Kirjallisuutta	20
Summaries	23

Lukijapalautetta voi lähettää Sanastokeskukseen (osoite alla) tai sähköpostitse osoitteeseen terminfo@tsk.fi

TERMIINFO INTERNETISSÄ <http://www.tsk.fi/fi/ti>

SANASTOKESKUKSEN YHTEYSTIEDOT

osoite Albertinkatu 23 A 12
00120 Helsinki
puhelin (09) 2709 1060
faksi (09) 608 859
sähköposti tsk@tsk.fi
terminfo@tsk.fi
<http://www.tsk.fi>

Internet

TERMIPALVELU (MAKSULLINEN EI-JÄSENILLE)

puhelin (09) 608 876
sähköposti termipalvelu@tsk.fi

Kieli ja sanastotyö aikamme peilinä

Sanastokeskuksen historian alkaessa, reilut kolme vuosikymmentä sitten, sanastotyötä lähdettiin tekemään lähinnä tekniikan eri osa-alueilla. Sittemmin monien muidenkin erikoisalojen käsitteitä on selvitetty jopa siinä määrin, että myös Tekniikan Sanastokeskuksen nimi oli aiheellista muuttaa Sanastokeskukseksi muutama vuosi sitten. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että sanastotyön tarve tekniikan aloilla olisi vähentynyt, vaan että tarve on entistä selvemmin havaittu muillakin aloilla.

Tekniikan alojen sanastotyön perinne on edelleen yksi merkittävä tekijä sanastotyön tekemisessä ja uusien projektien käynnistämässä. Esimerkiksi telealan käytäntöjen ansiosta Sanastokeskus on vuosien varrella laatinut yhdessä alan toimijoiden kanssa telealalle huomattavasti enemmän sanastoja kuin millekään toiselle erikoisalalle. Kun alalla on kokemusta käsitteiden määrittelemisestä ja yhteisistä termeistä sopimisesta, on luontevaa aloittaa uusia projekteja tarpeen mukaan. Sanastoista saatava hyöty on ymmärretty ja sanastotyö toimintatapana on koettu hyväksi.

Tekniikan kehittyminen on yksi uusien käsitteiden ja termien syntymiseen vaikuttava tekijä. Viimeistään siinä vaiheessa, kun kuluttajat ovat ottamassa uutta tekniikkaa käyttöönsä, on aika sopia yhteisistä, mielellään omakielisistä termeistä ja määritelmien selvittää tavalliselle kuluttajille, mistä oikein on kyse. Tuoreita esimerkkejä tällaisista sanastoista ovat *Digi-tv-sanasto* ja *Internetpuhelusasto*. Digi-tv-sanasto valmistui viime vuoden elokuussa, vuosi ennen digiaikaan siirtymistä, ja Internetpuhelusasto valmistuu tänä kesänä. Kun *Paikannussanasto*a tehtiin muutama vuosi sitten, maallikko ei vielä arvannut, että GPS-paikantimet ovat nyt arkea monille meistä.

Varsinkin nykyään sanastojen käsitteet ja aiheet heijastavat tätä päivää, yhteiskuntamme tapahtumia ja maailman tilaa, laajemmaltikin kuin vain tekniikan kehittymisen osalta. Ajankohtaiset ilmiöt ja uudet asiat luovat tarpeen käsitteiden määrittelylle. Esimerkiksi meitä suomalaisiakin läheisesti koskettanut Kaakkois-Aasian tsunami toi konkreettisella tavalla esiin varautumiskäsitteiden selkeyttämisen tarpeen. Vaikka sanastoprojektin käynnistämiseen vaikuttavat monet tekijät, saattaa tsunamikatastrofin kaltainen poikkeuksellinen tilanne vaikuttaa projektin käynnistymisaikatauluun: väestönsuojelun ja varautumisen alan sanaston laatiminen on nyt käynnissä. Maataloustukien täydentäviin ehtoihin liittyvät käsitteet ovat puolestaan esimerkki EU-jäsenyyden kautta välttämättömäksi tulevasta käsitteistöä, josta on tarpeen välittää tietoa alan toimijoille.

Tässä Terminfon numerossa (s. 7) *Riitta Eronen* Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta kirjoittaa siitä, miten uudissanat heijastavat mielenkiintoisella tavalla aikansa ilmiötä.

Hyvää kesää Terminfon lukijoille!

Lena Jolkkonen

Lena Jolkkonen
lena.jolkkonen@tsk.fi
päätoimittaja

Marja Kantonen – tekniikan kielen ammattilainen

Susanna Äijälä

4

Marja Kantonen johtaa Lionbridge Oy:n kääntäjien ja kielentarkastajien ryhmää. Kantonen oli mukana Sanastokeskus TSK:n Tietotekniikan termitalkoot -projektin koordinoitiryhmässä projektin alusta vuoteen 2005 saakka. Kantosella on vankka kokemus lokalisoinnista ja kääntämisestä, sillä hän aloitti uransa Trantex-nimisessä käännöstoimistossa kielenhuoltajana jo vuonna 1988. Tuolloin työpaikka löytyi Helsingin yliopiston Suomen kielen laitoksen ilmoitustaululta. Kuluneiden 19 vuoden aikana Trantexista on useiden yrityskauppojen kautta tullut osa kansainvälistä Lionbridge-yhtiötä.

Kieli ja termit maailman kuvaajana

Kantonen kertoo olevansa kiinnostunut kielestä nimenomaan ilmiönä, jonka avulla me hahmotamme ympäröivää maailmaa. Vieraiden kielten opiskelusta hän ei omien sanojensa mukaan ole koskaan ollut kovinkaan kiinnostunut. Opintouransa Kantonen teki Turun ja Helsingin yliopistoissa opiskellen suomen kieltä, yleistä kielitiedettä ja tietojenkäsittelyoppia. Aineyhdistelmistä huomaa, että kielen ja tekniikan yhdistäminen on kiinnostanut Kantosta aina. Hän kuitenkin myöntää, että jos hän olisi tällä hetkellä valitsemissa opintojensa suuntaa, tekniikka olisi kieltä suuremmissa roolissa. Niinpä Kantonen onkin viihtynyt hyvin juuri teknisten tekstien parissa.

Kantosen nykyiseen työhön kuuluu tällä hetkellä paljon esimiestehtäviä, esimerkiksi henkilöstöasioiden hoitamista. "Työni haasteet ovat nyt muualla kuin käytännön kielenhuoltotyössä", Kantonen sanoo. "En haikaile entisiin tehtäviini, mutta alati vaihtuvat aiheet tekevät kielentarkastustyön sellaiseksi, että siihen ei kyllästy." Vaikka kielentarkastaja kiinnittääkin tekstiä lukiessaan huomionsa pääasiassa kielellisiin seikkoihin, on myös tekstin sisältö ymmärrettävä ainakin jollakin tasolla. Näin työssä oppii koko ajan uutta eri aloista.

"Termit ovat teknisten tekstien tärkein osa", Kantonen toteaa termityön oleellisuudesta. "Tekninen dokumentaatio on parhaimmillaan termejä ja selkeitä kielen rakenteita." Kantosen mukaan termit ovat kiinnostavia, sillä niiden merkityksen ymmärtäminen avaa ikkunoita aivan uusiin maailmoihin. Mitään erikoisalaa ei voi ymmärtää tuntematta alan termistöä ja termien merkityksiä.

Marja Kantonen toteaa, ettei mitään erikoisalaa voi ymmärtää tuntematta alan termistöä ja termien merkityksiä.

Lionbridge mukauttaa asiakkaan tuotteen uuteen kieleen ja kulttuuriin

Lionbridgen tärkeimmät toimialat Suomessa ovat tekninen kirjoittaminen, localisointi ja kääntäminen sekä testaus. Käännettäviin teksteihin kuuluu esimerkiksi tietokoneohjelmia ja niiden ohjeistoja, laitteiden ja ohjelmien dokumentaatiota, käyttöohjeita, markkinointiviestintämateriaaleja sekä WWW-sivuja. Aihealueet ovat tekniikkaa laidasta laitaan, esimerkiksi informaatiotekniikkaa, telekommunikaatiota ja lääketieteellistä tekniikkaa. Lionbridgen palveluihin kuuluu myös tuote- ja muiden nimien arviointi. Tällä tarkoitetaan analyysia nimen sopivuudesta eri kohdekieliin ja -kulttuureihin. Nimen tulee olla kohdekielen käyttäjille helppo lausua ja kirjoittaa. Se ei myöskään saa aiheuttaa negatiivisia mielleyhtymiä.

Lionbridgen reilut 300 työntekijää Suomessa ovat osa todella kansainvälistä työyhteisöä, sillä Lionbridgellä on yli 50 toimipaikkaa 25 maassa. Pääkonttori on Walttamissa Yhdysvalloissa. Kansainvälisyys on osa jokaista työpäivää. Koska suurin osa asiakkaista toimii globaaleilla markkinoilla, myös localisointi- ja käännöstyön on pystyttävä tarjoamaan globaalia palvelua. "Lion-

bridgellä asiakkaiden projektit hoidetaan hajautetusti eri maiden toimistojen yhteistyönä”, Kantonen kertoo. Asiakasvastuun kantaa asiakasta maantieteellisesti lähin toimisto, mutta käytännön työ jaetaan kielialueiden ja osaamisen mukaan. ”Kun Suomessa tarvitaan espanjan kääntäjää, sitä ei lähdetä etsimään Suomesta, vaan pyydetään Madridin toimistolta apua”, Kantonen selvittää yhteistyön sujumista. Lionbridgellä on maailmanlaajuisesti 4000 työntekijää ja 5000 freelanceria, joten joukkoon mahtuu osaamista laidasta laitaan.

Kantosen mukaan pelkästään Suomeen rajoittunut toiminta ei lokalisoitilalla olisi edes mahdollista. Potentiaalisia asiakkaita on yksinkertaisesti liian vähän. Suuret kansainväliset yritykset haluavat ulkoistaa lokalisointi- ja käännöspalvelut kokonaisuutena eivätkä etsiä alihankkijaa jokaisesta kohdemaasta erikseen.

Suomalaiset selviävät englanninkielisilläkin käyttöohjeilla

Lionbridgen Suomen toimistossa tehdään käännöksiä suomeksi sekä suomesta ruotsiksi ja englanniksi. Vaikka Suomen toimisto on yrityksen muihin toimistoihin verrattuna työntekijämäärältään melko suuri, suomi on kielialueena luonnollisesti hyvin pieni. Kun asiakkaan tuotteita aletaan kääntää kohdemarkkinoiden kielille, suomi ei välttämättä ole ensisijaisten kielten joukossa. Kaikkien tuotteiden, jotka lokalisoidaan esimerkiksi saksan-, ranskan- tai espanjankielisille markkinoille, tekstejä ei kannata kääntää suomeksi. Kantonen muistuttaa, että suomen kielen vähäisen puhujamäärän lisäksi tähän vaikuttaa suomalaisten verraten hyvä englannin kielen taito. Suomessa kuluttajat pärjäävät englanninkielisilläkin ohjeilla ja pystyvät käyttämään englanninkielisiä WWW-sivustoja, mutta monissa muissa maissa on suuri tarve saada edes jonkinlainen raakakäännös paikalliselle kielelle, koska pelkästään englanniksi tarjottu tieto ei välity.

Tarvetta suomen kielen käännöksille luo myös lain-säädäntö. Lain mukaan Suomessa myytävillä tuotteilla on oltava suomen- ja ruotsinkieliset käyttöohjeet. Kantosen mukaan suomi on Lionbridgessä selvästi osa pohjoismaista kieliryhmää. Tuotteen teksti ja dokumentit käännetään usein joko kaikille pohjoismaisille kielille tai ei millekään niistä.

Kansainvälistä politiikkaa ja taikauskoa

Yrityksen kasvu ja kansainvälistyminen vaikuttaa jokaisen työntekijän työhön – niin hyvässä kuin pahassakin. ”On mukava olla osa globaalia yhteisöä ja huomata, kuinka

pieni maailma on”, Kantonen kertoo. Yhteisten asiakasprojektien lisäksi työyhteisössä jaetaan myös päivittäisen elämän ongelmat ja kunkin maan poliittiset tapahtumat. Esimerkkinä Kantonen kertoo, kuinka Madridin pommiiskun tapahtumapäivänä hyvin nopeasti Suomenkin toimistolle saatiin tieto, ettei uhrien joukossa ollut omia työntekijöitä. New Yorkin toimisto puolestaan jouduttiin muutama vuosi sitten pitämään suljettuna lähistöllä järjestetyn republikaanien puoluekokouksen ja puoluetta vastustavien mielenosoitusten vuoksi. Koska Lionbridgen asiakkaiden projekteja hoidetaan hajautetusti, terroriuhka Yhdysvalloissa vaikutti kaikkien toimistojen työhön.

Kansainvälisessä työyhteisössä kulttuurierot nousevat esiin yllättävissäkin tilanteissa. Käytännöllinen pohjoismaalainen saattaa hämmästyä esimerkiksi monien muiden kulttuurien taikauskaisuutta – Cobra-nimestä aiheutui kerran ongelmia eräässä projektissa, koska kääntäjä pelkäsi käärmeen mainitsemisen tuovan huonoa onnea. Lisäksi käsitykset aikataulussa pysymisen tärkeydestä ovat melko kulttuurisidonnaisia. Myös tavat puhutella alaisia ja työtovereita sekä antaa palautetta vaihtelevat. Suomalaiset menevät yleensä suoraan asiaan, mikä saattaa muissa kulttuureissa tuntua hyvinkin tyllyltä. Nopea sähköpostiviestintä vain korostaa suomalaisten korutonta tapaa viestiä lyhyesti ja tehokkaasti. Aikaerot tuovat omat hankaluutensa toimistojen yhteistyöhön. Toisaalta se, että yhtiö on asiakkaan palveluksessa vuorokauden ympäri, on kilpailuetu.

Suuren kansainvälisen yrityksen pyörittäminen vaatii paljon byrokratiaa, joka on hitaampaa ja jäykempää kuin pienessä kansallisessa yrityksessä. Kansainvälisessä yrityksessä on myös noudatettava yhteisiä toimintamalleja, jotka eivät aina ole oman työn tai oman maan yleisten toimintatapojen kannalta optimaalisimpia. Kantonen pitääkin yhtenä työnsä haasteista sitä, että löytää työnsä merkityksen ja mielekkyyden koko ajan muuttuvassa yrityksessä ja onnistuu lisäksi luotsaamaan omaa ryhmäänsä menestyksekkäästi eteenpäin.

Kiirettä ja kustannussäästöjä

Yleiset liiketalouden trendit pätevät myös lokalisoitilalla. Asiakkaat etsivät kustannussäästöjä ja tinkivät palveluiden hinnasta, jolloin myös palveluiden tarjoajan on pystyttävä tehostamaan omaa toimintaansa. Kantosen mukaan koko ajan etsitään keinoja, miten tuottaa enemmän pienemmässä ajassa ja pienemmällä kustannuksella. Laadun pitää kuitenkin pysyä vähintään entisellä tasolla. Asiakkaan puolelta tulevien hintapaineiden lisäksi myös freelancerkääntäjät haluavat ansiotasonsa nousevan.

Kustannussäästöihin pyritään ennen kaikkea kehittämällä kieliteknologiaa. Se ei kuitenkaan ole helppoa. "Käännösmuisteista saatava hyöty alkaa olla jo ulosmitattu", Kantonen sanoo, "sillä ne ovat jo kaikilla käytössä." Konekääntämistä kehitetään ja se on jo käytössä joissakin Lionbridgen toimistoissa. "Konekääntämisen toimivuus on kuitenkin hyvin kielialueriippuvaista", Kantonen sanoo, "eikä se tule koskaan täysin korvaamaan ihmisen tekemää työtä." Suuremmilla kielialueilla konekääntämisellä voidaan kuitenkin saada aikaan säästöjä eikä laatukaan välttämättä kärsi. "On huomattu, että tietokoneen teknisestä tekstistä tekemä käännös, jonka kääntäjä editoi, saattaa olla laadultaan jopa parempi kuin ihmisen kääntämä", Kantonen kertoo. "Kone on lahjottoman johdonmukainen nimenomaan termien käytössä", Kantonen antaa selitykseksi.

Kustannussäästöjen lisäksi työhön tuo kiirettä ja hektisyyttä se, että lokalisointitarve huomataan joskus asiakasyrityksissä melko myöhään. Tuote on jo muuten valmis markkinoille, kun huomataan, että siihen liittyvät dokumentit pitäisi kääntääkin. Käännökset halutaan tällöin hyvin nopeasti. Lisäksi kääntämistä saattaa hankaloittaa se, ettei tuotteen kehitysvaiheessa ole huomioitu lokalisoinnin tuotteelle asettamia vaatimuksia. "Monilla asiakkaillamme toki on hyvinkin johdonmukainen tapa huomioida lokalisointi koko tuotekehityksen ajan", Kantonen kuitenkin toteaa.

Termityö ja termivalinnat ovat asiakaslähtöistä

Lionbridgen kääntäjät käyttävät työssään useimmiten asiakas- tai projektiikohtaisia käännösmuisteja ja sanastoja. Myös elektroniset sanakirjat sekä erilaiset sanastohjelmat ovat ahkerassa käytössä. Painettujen sanakirjojen käyttö sen sijaan alkaa olla harvinaisempaa, vaikka niitä toimiston hyllyssä toki on. Vielä harvinaisempaa nykyisin on asiantuntijoille soittaminen, vaikka se aiemmin oli hyvinkin tärkeä keino termien selvittämiseksi. "Kääntäjän tekemä termityö on helpottunut huomattavasti internetin myötä", Kantonen korostaa. "Aiemmin asiakasyrityksen kanssa saatettiin järjestää jopa päivän parin pituisia palavereja termivalinnoista ja termien käytöstä." Nyt kääntäjä etsii termejä internetissä julkaistuista sanastoista ja erikoisalojen teksteistä. Termivalintoja koskeva kommunikointi asiakkaan kanssa hoituu useimmiten sähköpostilla.

Käännöksissä käytettävät termit saadaan pääosin asiakkaalta. Vaikka jokin termi ei kääntäjistä ja kielenhuoltajista vaikuttaisikaan parhaalta mahdolliselta, asiakas on aina oikeassa. Asiakkaalle voidaan ehdottaa pa-

rempaa termiä, mutta lopulta toimitaan aina asiakkaan toiveiden mukaisesti. Tosin asiakasyrityksen sisälläkin termien käyttö saattaa vaihdella. "Toisinaan tulee ongelmia, kun esimerkiksi markkinointi ja tuotekehitys haluavat käyttää eri termejä", Kantonen kertoo.

Kantosen mukaan käännösmuistit ovat merkittävässä määrin korvanneet erilliset sanastot. Toisaalta sanastoille ja niiden ylläpidolle on edelleen tarvetta, sillä käännösmuistiin voi ajan mittaan tallentua useita rinnakkaisia termikäännöksiä. Tällöin erilliset sanastot auttavat kääntäjää valitsemaan juuri kyseiseen tekstiin sopivan termin. Lionbridgellä ei tehdä termityötä siinä mielessä, että käsitteille laadittaisiin määritelmiä, vaan termityö on vastineiden etsimistä tarvittavilla kielillä.

Sanastokeskus on tärkeä puolueeton toimija

Kantonen pitää Lionbridgen ja Sanastokeskuksen yhteistyötä tiiviinä ja hyvänä. Lionbridge on Sanastokeskuksen jäsen ja aktiivinen lausunnonantaja eri sanastohankkeissa, ja Lionbridgen edustaja on edelleen mukana Tietotekniikan termitalkoiden koordinoitiryhmässä. Lisäksi Kantonen kertoo Sanastokeskuksen TEPA-termipankin olevan käytössä. Myös *Terminfo* luetaan.

Kantosen mukaan on tärkeää, että Suomessa tekee termityötä Sanastokeskuksen kaltainen puolueeton, kaupallisen toiminnan ulkopuolinen elin. Sanastokeskus koostaa termityön pariin eri alojen asiantuntijoita tavalla, johon millään kaupallisella taholla ei ole välttämättä mahdollisuuksia. "Sanastokeskuksella on vahva auktoriteettiasema", Kantonen sanoo. "Termiongelmassa Sanastokeskuksen suositukseen vetoaminen yleensä tehoaa", hän lisää, "Sanastokeskuksen suosituksessa on jo mukana monen asiantuntijan mielipide."

Termityön lähitulevaisuuden haasteina – ja mahdollisuuksina – Kantonen pitää esimerkiksi lääketieteen tekniikkaan ja valokuvaustekniikkaan liittyvää sanastoa. Lisäksi erilaisten internetpelien, kuten nettipokerien suomentaminen on nyt ajankohtaista.

Kirjoja ja geokätkentää

Kiinnostus kieleen ja tekniikkaan näkyy myös Kantosen harrastuksissa. Tosin harrastuksille jää valitettavan vähän aikaa. Kantosen kaksi kissaa vaativat huomiota ja hoivaa. Lisäksi hän pitää lukemisesta ja käsitöistä. Uusin kiinnostuksen kohde on geokätkentä, jolle pitäisi nyt löytää kalenterista tilaa.

Uudissanoja aaltovoimalasta ämpäriin

Riitta Eronen

Näin *Agricolan* juhlavuonna suomen kieli on ollut runsaasti esillä tiedotusvälineissä. Esimerkiksi radion kontaktiohjelmissa kuuntelijat ovat voineet esittää kysymyksiä niin vanhan kirjakielen kuin nykykielenkin tutkijoille. Näissäkin ohjelmissa näkyy kiinnostus uusimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Mistä sanoja tulee? Miksi suomeen lainataan niin paljon sanoja suoraan englannista? Miksi uusilla sanoilla usein on niin arkinen sävy?

Mistä sanat saadaan?

Sanat syntyvät yleensä spontaanisti siellä, missä niitä käytetään, esimerkiksi lehtien toimituksissa ja tiedeyhteisöissä sekä eri harrastusten ja erikoisalojen parissa uusista asioista puhuttaessa. Myös hallinto tuottaa uutta sanastoa: kun perustetaan uusi ministeriö, saadaan samalla uusi sana, kuten *työ- ja elinkeinoministeriö*. Kielienhuoltoa tarvitaan ehkä kertomaan, miten jokin sana kirjoitetaan, esimerkiksi että sana *eurooppaministeri* kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella ja ilman yhdysmerkkiä (näin jo *Kielitoimiston sanakirjassa* 2004).

Usein uudet sanat lainataan niitä tarkoittavien asioiden mukana suoraan muista kielistä, ja ne leviävät varsin kien tiedotusvälineiden mukana. Sekä asian että sanan lainautumisesta saa havainnollisen käsityksen vaikkapa ruoka-alan uusia sanoja tarkastellessaan. Eri kielistä lainattuja ruokasanoja löytyy lehdistä ja ravintoloiden ruokalistoilta, kootusti myös kielenhuollon tiedotuslehden *Kielikellon* (1/2007) ruoka-alan sanastosta. Siitä selviää, että esimerkiksi *hummus* (kahviherneistä yms. valmistettu tahna) on arabiaa ja *polenta* (lisäkkeenä tarjottava maissipuuro) italiaa. Vanhat lainasanat *kahvi* ja *tee* eivät riitä kuvaamaan tämän hetken kahvilarjontaa, vaan niitä täydentävät lukuisat uudet sitaattilainat teetuloista *matesta* (*herba mate*) maitokahvi *latteen* (sana tarkoittaa meillä maitokahvia; italiassa pelkkää maitoa).

Aina sanojen laina-alkuperää ei huomaa, sillä käännöslainat ovat usein luonteva osa kieltä. Näitä on paljon muun muassa tietotekniikan sanoissa: *roskaposti*, *sähkö-*

posti, *verkko-opetus*. Kätevän yhdyssanamallin mukaan uusia sanoja syntyykin sitten helposti aina uusiin tarpeisiin: *verkkokauppa*, *verkko-osoite*, *verkköäänestys* (jopa *verkkomummo...*).

Suomen kieleen on helppo muodostaa paitsi yhdysanoja, myös johdoksia: *päivittää*, *tulostin*, *varmenne*. Monet verkkomaailmaan viittaavat uudisverbit on muodostettu ohjelman nimestä tai muusta englanninkielisestä sanasta vain suomalainen verbinjohdin lisäämällä: *mesettää* (keskustella Messenger-ohjelman välityksellä), *skypettää* (puhua Skype-verkkopuhelimen kautta).

Samat sanamuodostustavat ovat käytössä tietoisessa sanastonkehittämisessä, jota tarvitaan eri aloilla ja jossa ovat mukana alan asiantuntijat ja kielen ammattilaiset. Sana *koti* oli kantasana, kun Kielitoimiston virkakielen huoltaja 1990-luvun lopulla kehitti verbin *kotouttaa* vierasperäisen *integroimisen* vastineeksi yhteyksiin, joissa puhutaan maahanmuuttajien Suomeen kotouttamisesta; sanaa tarvittiin lakiin. Kodin joustosta yhä uusiin tarpeisiin kertoo termi *kotoistus*, jolla taas on korvattu vierassana *lokalisointi* hankkeessa, jossa muokataan tietotekniikan merkintöjä kansallisten kielten ja kulttuurien mukaisiksi. Kotoistus mahdollistaa sen, että tietokoneesta löytyvät kieleen kuuluvat kirjaimet ja oikeanmuotoiset välimerkit, kellonajat ja päiväykset.

Ensikymmenlukulainen vai tuutausari?

Joskus uuden lainasanana tyylilaji tuntuu pitkään hyvin arkiselta. Näin kävi silloin, kun puhelimen *luuri* hyväksyttiin yleiskieleen, koska parempaakaan ei keksitty. Sana *sinkku* (= yksin asuva) kuulostaa monen korvaan vielä slangimaiselta. Kielitoimiston sanakirjasta sen kohdalta on kuitenkin poistettu tyylilajimerkintä "arkininen", sillä sana on joskus tarpeen asiayhteyksissäänkin.

Sanoja voi olla enemmän kuin niiden tarkoittamia asioita, sillä sanoilla on erityyppisiä synonyymejä, esimerkiksi lainasanalla *blogi* vastineet *verkkopäiväkirja* ja (hiukan puhekielisempi) *nettipäiväkirja*. Yhtä ja samaa tarkoittavaan asiaan voidaan viitata vieläkin useammalla sanalla: arkisesti sanalla *pätkätyöläiset*, asiallisen virallisesti ilmauksella *lyhytaikaisessa työsuhteessa toimivat* ja hämärähkösti (mutta kansainvälisyyttä ja ehkä myös sisäpiiriin kuulumista osoittaen) lainasanalla *prekari-aatti*. Viimeksi mainitulle on olemassa vielä *Osmo Soininvaaran* ehdottama suomennosvastine *tilapäistä*. Arkityylisten sanojen käyttöä esimerkiksi uutisissa paheksutaan, mutta niillä on joskus se valtti, että ne ovat helposti ymmärrettäviä. Kielenkäyttäjiltä vaaditaan herkkyyttä tunnistaa, mikä sana sopii mihinkin yhteyteen.

Kirjoittajasta:

Riitta Eronen työskentelee Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa Kielikello-lehden päätoimittajana.

Suomen kielen lautakunta kehitteli aikoinaan sanan *ensikymmenluku*, jolla tarkoitetaan vuosia 2000–2010. YLEn Sanakirja-nimisessä ohjelmassa on esitelty puhekielinen uudissana *tuutausari* (= *kaksituhattalukulainen*), joka on johdettu englannin sanasta *two thousand* (= kaksituhatta). Sanan esitellyt *Tuomas Nevanlinna* totesi, että sana *tuutausari* on kuitenkin perin kotoinen, mikä johtuu tietysti siitä, että lainasana on sopeutettu suomen kielen rakenteeseen. Sen mallina ovat 1980- ja 90-lukulaisuutta tarkoittavat sanat *kasari* ja *ysäri*. — Ensikymmenlukulainen vai tuutausari? Aika näyttää, tarvitaanko niitä vai jäävätkö ne päiväperhoiksi.

Uudissanat kirjoissa

Niille, jotka haluaisivat tutustua nimenomaan suomen kielen uudissanoihin, on jouduttu pitkään myymään ei-oota: Suomessa on ilmestynyt vain yksi erillinen uudissanakirja, *Uudissanasto 80* (WSOY 1979), joka kuvaa 1960- ja 70-luvun sanastoa. Uusissa suomen kielen sanakirjoissa (90-luvun *Suomen kielen perussanakirjassa* ja *CD-Perussanakirjassa* sekä 2000-luvun *Kielitoimiston sanakirjassa*) on runsaasti uudissanonoja, mutta ne esitetään vanhojen sanojen joukossa eikä niistä ole julkaistu erillistä luetteloa tai kirjaa. Uusia sanoja ja termejä voi etsiä myös tuoreimmista vierassana- ja slangisanakirjoista sekä erikoisalojen sanastoista.

Suomen uudissanoista on kuitenkin voinut saada lukea säännöllisesti otoksen Otavan julkaisemista *Mitä, Missä, Milloin* -vuosikirjoista (MMM), sillä niissä on vuodesta 1982 alkaen julkaistu kokoelma uusia tai muuten ajankohtaisia "vuoden sanoja". Pikkuhiljaa niistä onkin muodostunut kiinnostava kokonaisuus paitsi suomen kielen uudissanatyypeistä myös Suomen lähihistorian puheenaiheista. Heijastuvathan niin maailmantapahtumat kuin koti-Suomen elämäkin muoti-ilmiöineen ja muun muassa politiikkaan liittyvine vitsailuineen juuri sanoihin. MMM-vuosikirjojen uudissanaluetteloiden idean esitti aikoinaan *Aarre Huhtala*, joka toimitti sanakokoelmia 17 vuotta, minkä jälkeen työtä jatkoi *Kaarina Turtia*. Viime vuosina olen itse koonnut näitä sanaluetteloa — taustana se, että työskentelen Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa, jossa sanastus eli uudissanojen poiminta on ollut osa toimenkuvaani pian 25 vuotta. Olen myös usein puhunut uudissanoista ja kirjoittanut niistä vuosien varrella suuren määrän kirjoituksia eri lehtiin, muun muassa *Hiidenkiveen*. Niinpä otin haasteen vastaan, kun minulle tarjottiin tilaisuus koota uudissanoista laajemminkin kertova kirja, johon sisältyisivät myös kaikki nuo MMM-kirjoissa julkaistut vuosikertasanat. Seuraavassa pieni näyte vuosien sanoista.

Sanoihin tiivistyy paljon ajan hengestä, olivatpa kyseessä sota-ajan *paperikengät* tai 60-luvun *minihame*. Seuraavan luettelon MMM-sanat kertovat yhteiskunnan teknistymiseen liittyvistä asioista, mukana on niin arkityylyisiä kuin asiallisiakin sanoja.

Huom.! Sanojen ikää ei voi suoraan lukea vuosiluvuista, sillä vuosikirjoihin kirjatut sanat ovat aina edellisen vuoden satoa, varsinkin tuon vuoden alkupuolella mutta jo sitäkin edellisen vuoden syksyllä yleiseen käyttöön tulleita tai muuten runsaasti esillä olleita sanoja. Vuosikirja ilmestyy aina syksyllä otsikkonaan jo seuraavan vuoden vuosiluku. Niinpä vuosikirjan 2007 sanalista on vuodelta 2006 jne.

- 1982 *korvalappustereot, piraattiäänite*
- 1983 *CD-levy, turbo*
- 1984 *videopeli, videootti*
- 1985 *kasettimaksu, paikallisradio*
- 1986 *kontaktipuhelin, tietotekniikka*
- 1987 *aaltovoimala, matkapuhelin*
- 1988 *hakkeri, tietomurto*
- 1989 *IC-juna, tietokonevirus*
- 1990 *GSM, hypermedia*
- 1991 *etäluku, älykortti*
- 1992 *biodiesel, kännykkä*
- 1993 *E-kirje, käyttöliittymä*
- 1994 *interaktiivinen, turvatyyny*
- 1995 *ajonestojärjestelmä, romppu*
- 1996 *hiiriranne, pin-luku*
- 1997 *kotisivu, nörtti*
- 1998 *palomuuuri, verkkokauppa*
- 1999 *selain, uusmedia*
- 2000 *infoähky, meilata*
- 2001 *IT-yritys, kännykkäisiä*
- 2002 *digiboksi, nettikahvila*
- 2003 *e-lippu, kännykkäpaikannus*
- 2004 *biotunniste, teletunnistetieto*
- 2005 *simpukkapuhelin, verkkopäiväkirja*
- 2006 *mesettä, muistitikku*
- 2007 *MP3-soitin, ämpäri* (= edellisen puhekielinen vastine)

Lisää aiheesta

Riitta Eronen: *Uudissanat rötösherrasta salarakkaiseen*. Otava 2007.

Kielitoimiston sanakirjan toimituksen ylläpitämän Sana sanasta -palstan (www.kotus.fi) kirjoitukset uudissanoista

Snång

Snart är myggsäsongen här och det är dags att ta fram *snångarna*. Ni vet de där illaluktande spiralerna som man bränner för att jaga de surrande blodtörstiga varelserna på flykt.

Snång?! Ja, men så heter det väl inte! Det heter ju *myggspiral*.

Men hemma hos oss heter det snång. Det har de gjort allt sedan den där midsommaren när vår då fyraårige son kom på det eleganta uttrycket. Snång är ju som namnet säger en slingrande sak som ger ifrån sig en stickig och stinkande rök.

Barn är duktiga på att hitta på ord. Riktiga specialister. Det vet alla som har egna barn eller haft med barn att göra. Men plötsligt en dag upphör den språkliga kreativiteten och de unga förväntar sig att samhället – skola och andra institutioner – ska ge dem de färdiga orden och uttrycken. Till stor del är det vi vuxnas förtjänst, eller snarast oförtjänst, att det blir så. För vi älskar ju att säga "Ja, men så heter det ju inte!" när termerna inte är de officiella. Säger vi det för mycket och för ofta tappar de unga sugen.

Själv önskar jag att den språkliga kreativiteten skulle fortsätta långt in på ålderns höst. För orden är så viktiga. Att tala är viktigt. *Ludwig Wittgenstein* avslutar sin "Tractatus Logico-Philosophicus" med att säga: "Wovon man nicht sprechen kann, darüber muss man schweigen." Om det man inte kan tala, måste man tiga. Man kan tolka det så att vi bara ska hålla oss till det som kan sägas. Och det mesta går att säga, bara vi har ord för det.

Idecennier har lingvister och psykologer grunnat över vad som kommer först: tanken eller ordet. Lite på samma sätt som frågan om vad som kom först, ägget eller hönan. De flesta är väl överens om att tanken är en förutsättning för ordet. Barn uppfattar skillnader mellan föremål, deras egenskaper och förhållande till varandra som de ännu saknar ord för. De vill veta vad olika saker är eller heter. De är alltså inte så att de först måste lära sig ett ord för att kunna uppfatta begreppet bakom det.

Men det finns också exempel på att språkliga uttryck påverkar vad vi uppfattar, förstår, minns, planerar och gör. Orden blir så viktiga för oss i vår uppfattning och beskrivning av verkligheten att verkligheten inte riktigt känns hel och komplett utan dem. Existensen av den illaluktande, pyrande tingesten som ska fördriva myggor blir total när det finns ett ord, en term, för den.

Rune Skogberg

Rune Skogberg är översättare vid TeliaSonera, ledamot av Translatorsexamensnämnden och Terminologicalentralen TSK:s styrelse.

Myggspiral eller snång. Det har inte så stor betydelse vad den kallas, utan att den kallas. Att det finns ett ord för den.

Jag är den förste att hålla med alla som säger att hemmaspråket och vardagsspråket är grogrunden för det mesta i människans liv, för hennes skapelser, filosofi, uppfattning av världen – och hennes framgång i världen. I vår komplexa västerländska kultur räcker hemmaspråket förstås inte till, men det är ändå viktigt att kontinuerligt upprätthålla det, stimulera det, utveckla det – utan pekpinna. Språken utanför vardagsspråket, det må sedan gälla fackspåk eller främmande språk, som används för att uttrycka andra sammanhang och verkligheter är förstås viktiga verktyg för oss att gå in i och tillägna sig dessa andra sammanhang och verkligheter. Men de blir också, i synnerhet om det egna språket skrupplar, ett hot mot den egna verkligheten, den trygga och bekanta verkligheten som man känner, kan påverka och ta ansvar för.

Därför är jag kritisk till det många gånger alltför svåra och komplicerade språket i våra läroböcker i skolan. Oftast är det helt främmande för barnen, som ju borde närma sig t.ex. matematiken och naturvetenskapen via sitt eget vardagsspråk. Först senare, när tanken och de bakomliggande, inte sällan invecklade, fenomenen klarat är det dags att specificera termerna och uttrycken och introducera ett mer renodlat fackspråk.

Och därför är jag också kritisk till engelskan och det att vi allt lättare tillägnar oss engelska ord och uttryck och struntar i de inhemska. Det kan bli ett hot mot vår egen verklighet.

Nej, fram för vardagsspråket, hemmaspråket – och de språkliga innovationerna på modersmålet!

Verohallinnon verkkosivujen asiasanasto terminologisen tiedon lähteenä

Merja Koskela

10

Yhä useammalla verkkosivustolla on käyttäjän tueksi tarjolla aakkosellinen tai muulla tavoin jäsennetty sanasto, johon on koottu sivustolla käytetyt keskeiset termit. Tällaisen sanaston käyttö on yksi tapa parantaa sivuston käytettävyyttä. Näin voidaan myös lisätä sivuston tekstien ymmärrettävyyttä, varsinkin kun kyse on tiettyihin erikoisaloihin, kuten esimerkiksi verotukseen, liittyvistä teksteistä. Sivuston käyttäjän on mahdollista siirtyä tarkistamaan jokin termi sanastosta kesken lukemisen, jos hänellä on vaikeuksia ymmärtää termin merkitys tai jos hän haluaa lisäselvennystä. Verkkosivulle lisätty sanasto tukee sekä silmäilevää lukemista että tiedon nopeaa löytymistä.

Tässä artikkelissa tarkastelen verohallinnon verkkosivuston asiasanahakemistoa terminologisen käsitteenmäärittelyn näkökulmasta. Asiasanat on verohallinnon sivustolla oleva palvelu, josta lukija voi sivuston mukaan löytää "keskeisimmät verotuksen termit". Aineistona on ollut 100 asiasanaa kuvauksineen. Sanat on poimittu verohallinnon verkkosivustolta 12.12.2005.

Erilaisia asiasanoja

Aineiston tarkastelu osoittaa, että verohallinnon sivuilla asiasanat voivat olla:

1. Käsitteitä, jotka määritellään.
2. Ilmiöitä, joihin liittyy verotuksellinen kysymys, jota kuvataan.
3. Prosesseja/operaatioita, joita halutaan kuvata tai ohjeistaa.
4. Ilmiöitä, joista kerrotaan tiedonlähde.

Sivuston tekstien ymmärrettävyyden helpottamiseen liittyy erityisesti ensimmäinen asiasanaluokka, käsitteet, jotka määritellään. Tätä luokkaa edustaakin yli puolet tarkastelluista asiasanoista, esimerkiksi:

(1) Verotus: Laissa säädetty menettely, jolla kerätään varoja julkisten menojen rahoittamiseksi.

Samana asiasanan yhteydessä voi kuitenkin varsinaisen käsitteenmäärittelyn lisäksi olla myös muuta tietoa. Terminologisissa sanastoissa määritelmien tulee olla

mahdollisimman lyhyitä, ja mahdolliset lisätiedot sijoitetaan erillisiin huomautuksiin. Verohallinnon asiasanojen kuvaukset eivät kuitenkaan kaikilta osin täytä tarkkuuden ja lyhyden vaatimusta, vaan itse kuvaukseen on usein sisällytetty lisätietoja, jotka hyvin voitaisiin korvata linkeillä

Asiasana *Ahvenanmaa* edustaa asiasanaluokkaa 2, eli ilmiöitä, joihin liittyy jokin verotuksellinen kysymys, jota kuvataan. Näissä kuvauksissa itse käsitettä ei määritellä, vaan niissä kuvataan lähinnä sovellettavia verosäännöksiä. Ahvenanmaa saa seuraavanlaisen kuvauksen:

(2) Ahvenanmaa: Ahvenanmaan maakunnassa sovelletaan kunnallisverotuksessa maakunnan omia verosäännöksiä, valtionverotuksessa sovelletaan samoja säännöksiä kuin muuallakin valtakunnassa.

- Beskattningen i landskapet Åland
Ahvenanmaan arvonlisäverotuksessa on muusta maasta poikkeavia säännöksiä.
- Ahvenanmaan veroraja arvonlisäverotuksessa (pdf)

Kuten esimerkki osoittaa, verohallinnon verkkosivuilta ei ole sivujen käyttäjän kannalta olennaista tietoa, että Ahvenanmaa on itsehallinnollinen Suomeen kuuluva saaristomaakunta, vaan esille otetaan verotuksen kannalta olennaiset seikat liittyen Ahvenanmaahan. Näin ollen näkökulma, josta asiaa tarkastellaan, määrää sen, mikä on kussakin yhteydessä käsitteen suhteen vastaanottajalle olennaista tietoa. Koska kyse on erikoisalasta, tämäntyyppisten asiasanojen kuvausten voidaan todeta täyttävän tehtävänsä riittävän hyvin, koska kuvaus toimii kontekstissaan asianmukaisesti ja vastaa näin sivuston käyttäjän odotuksia.

Asiasanoina on myös erilaisia prosesseja tai operaatioita, joihin liittyy toimintaohjeita. Kyseessä voivat olla esimerkiksi ajankohtaiset asiat, joiden löytyvyyttä sivuilta on haluttu parantaa lisäämällä ne asiasanoiksi. Tällainen asiasanaluokkaan 3 kuuluva asiasana on esimerkiksi *Verokortin tilaamisen ohje*. Käsitteen määrittelyn sijasta asiasanan kuvaus on noin A4-sivun mittainen ohje siitä, miten tulee toimia, jos haluaa uuden verokortin. Asiasanaluokan 3 ajankohtaisten asiasanojen

yhteydessä ei ole käytetty hyväksi linkkejä, vaan ohjeet ja kuvaukset on haluttu antaa heti asianan jälkeen huolimatta siitä, että ne voivat olla varsin pitkiä (jopa 3 A4-sivua kuten asianana *Vaaliavustusten ja vaalimenojen käsittely verotuksessa*). Tässä kohtaa verkkosivuston laatija ei siis luota sivujen käyttäjän pitkäjänteisyyteen seurata linkkejä vaan haluaa koko asian esille suoraan samalla sivulla.

Moniin käsitteen kuvauksiin liittyy kiinteästi materiaattisten operaatioiden selittäminen. Verohallinnon sivuilla on olennaista kertoa, miten verotuksellisia suureita lasketaan. Tämä voidaan tehdä myös esimerkkien avulla:

(3) Metsän arvo: Metsä kuuluu omistajansa veronalaiseen varallisuuteen. Varallisuusverotuksessa metsälle määritellään verotusarvo. Metsäksi katsotaan maapohja ja puusto. *Metsän arvo* on metsän puhdas tuotto kerrottuna luvulla 10.

Esimerkki

Henkilö omistaa 5 hehtaarin suuruisen metsäkiinteistön. Metsän puhdas tuotto on 100 euroa/ha.

Varallisuusverotuksessa henkilön omistaman metsän arvoksi tulee 5 (metsän pinta-ala) x 100 euroa (puhdas tuotto) x 10 (laissa säädetty kerroin) = 5 000 euroa.

Esimerkissä käsite 'metsä' määritellään alamääritelmän avulla (maapohja + puusto = metsä). Itse asianana 'metsän arvo' sen sijaan määritellään vasta kuvauksen lopussa ja silloinkin laskentakaavan kautta. Määritelmässä käytetään termiä *metsän puhdas tuotto*, joka löytyy asiananaluetelosta omana asianananaan, mutta joka todennäköisesti ei ole lukijalle ennestään tuttu. Määritelmä vastaa näin terminologien suositusta, että määritelmässä tulisi käyttää vain yleisesti tunnettuja käsitteitä tai samassa sanastossa määriteltyjä käsitteitä. Asianan kuvauksessa ei ole kuitenkaan käytetty hyväksi linkkiä termistä metsän puhdas tuotto sen asianakuvaukseen, vaikka tämä olisi ollut mahdollista. Määritelmässä kuitenkin huomioidaan, että laskentaprosessi voi olla hankala hahmottaa, koska sitä selvennetään konkreettisen esimerkin avulla.

Asianalaluokan 4, ilmiöt, joista kerrotaan tiedonlähde, yhteydessä on yleensä pelkkä viittaus siihen, mistä asiasta saa lisätietoa. Luokkaan kuuluvat myös ne asianat, joiden kohdalla viitataan asianaston muihin hakusanoihin, mikä ei kuitenkaan ole tavallista (kolme tapausta koko aineistossa). Lisätietoon saattaa liittyä

myös tieto siitä, mikä taho vastaa kyseisestä asiasta. Seuraavassa esimerkissä on asianan *valmisteverot* kuvaus.

(4) Valmisteverot: Valmisteverotuksen toimittamisesta ja valvonnasta huolehtii tullilaitos: www.tulli.fi.

11

Asianan yhteydessä ei selitetä, mikä valmistevero on, vaan ainoastaan ilmoitetaan vastuutaho ja tarkemman tiedon lähde linkin avulla. Jo asianan monikko-muoto kuitenkin paljastaa, että valmisteveroja voi olla erilaisia. Määritelmän puuttumista saattaa selittää se, että asianana ei koeta varsinaiseksi verotukseen liittyväksi termiksi. Sivuston käyttäjän kannalta määritelmän pois jättäminen voi kuitenkin johtaa sivuston selaamisen harhapoluille ja myös vaikeuttaa ymmärtämistä. Saattaahan olla, että sivuston käyttäjän kannalta olisi olennaista tietää, mikä valmistevero oikeastaan on, ja hän on etsimässä vain sitä tietoa asianastosta.

Viimeiselle asianalaluokalle tyypillistä näyttää siis olevan tarjota polku löytää haluttu tieto verkkosivulta. Tällöin kyse ei ole enää lainkaan käsitteenmäärittelystä tai verotukseen liittyvän asian selittämisestä vaan verkkosivuille tyypillisestä hakutoiminnosta. Verohallinnon verkkosivuilla on kuitenkin tarjolla myös erillinen hakutoiminto, jonka kanssa asianatoiminto näyttää siis olevan osittain päällekkäinen. Tarjolle on haluttu laittaa monia reittejä haluttuun tietoon, mitä voidaan pitää käytettävyyden kannalta toisaalta hyvänä asiana (tarjolla monia mahdollisia reittejä tietoon) ja toisaalta huonona asiana (sivuston käytön monimutkaistuminen).

Verkkoviestinnän mahdollisuudet

Asianatoiminnon lisäarvo tuntuukin muodostuvan siitä, että se tarjoaa nopean ja suoran polun haluttuun tietoon. Kaikkiaan 61 (100) asianan kuvausta sisältää yhden tai useamman linkin lisätietoihin. Kuitenkaan pelkkää tiedon lähteelle johtavaa linkkiä ei ole yleisesti pidetty riittävänä asianan kuvauksena, koska niitä löytyy aineistosta ainoastaan kolme, esimerkiksi:

(5) Verolait: Verolait löytyvät Valtion säädöstietopankista, osoitteesta www.finlex.fi.

Yhteisenä piirteenä sellaisille asianakuvauksille, joiden pääsisältö on johtaa edelleen tarkempaan tietoon,

kuvata sen tiedon sijaintia tai vastuutahoa, on se, että linkit johtavat pois verohallinnon sivustolta (ajoneuvohallintokeskuksen, tullin tai valtion säädöstietopankin sivulle).

Sen sijaan verohallinnon oman sivun sisällä on asiasanoja, joihin olisi ollut tarpeen kuvauksen sijaan liittää linkki, koska asiasanan kuvauksena on kokonainen verohallinnon ohje tai muu pitkä selostus. Tällainen pitkä selostus liittyy esimerkiksi asiasanaan *Arvonlisäveron palauttaminen*. Kuten yllä jo totesin, nämä asiasanat ovat usein ajankohtaisia, joten on mahdollista, että kyseistä tietoa ei ole sijoitettu vielä muualle verohallinnon sivuille, ja se on löydettävissä joko ainoastaan asiasanojen alta, tai sitten sen merkitystä on haluttu korostaa tuomalla koko teksti asiasanan alle. Tämä kuitenkin tuskin koskee arvonlisäveron palauttamiseen liittyvää ohjetta, joten kyseessä lienee sivuston ylläpitoon liittyvä sattuma pikemminkin kuin perusteltu ratkaisu.

Samoin linkkien käyttöä olisi mahdollista lisätä silloin, kun käsitteen määrittely vaatii toisen asiasanan käyttöä (ks. esimerkki 3). Tällä tavoin voitaisiin helposti lisätä käsitte kuvauksen ymmärrettävyyttä verkkoviestinnän keinoin ja helpottaa lukijan tehtävää. Tämä kuitenkin vaatii, että verohallinnon olisi tunnistettava ne kuvauksissa käytetyt käsitteet, jotka todennäköisesti ovat lukijalle outoja.

Johtopäätökset

Yhteenvetona voidaan todeta, että verohallinnon asiasanatoiminnon käsitteenkuvauksilla on useita tehtäviä. Yhtäältä ne tarjoavat ymmärtämistä helpottavan mahdollisuuden löytää määritelmiä vaikeille käsitteille. Näitä on mahdollista silmäillä muun tekstin lukemisen ohessa. Toisaalta asiasanatoimintoon on yhdistetty erilaisia hakutoimintoille ominaisia piirteitä, mikä kertoo puolestaan pyrkimyksestä hyödyntää verkkoviestinnän tarjoamia mahdollisuuksia. Asiasanojen kautta on mahdollista löytää linkki lisätietoon tai saada tieto suoraan selaamatta sivustoa sen pidemmälle.

Erikoisalalle tyyppiseen tapaan verohallinnon asiasanakuvaukset on laadittu puhtaasti verotuksen näkökulmasta. Tästä syystä onkin niin, että "puhtaille" verohallinnon termeille on useimmiten annettu terminologinen määritelmä, kun taas ensisijaisesti muille aloille kuuluviin termeihin yhdistetään erilaisia muita käsitteenkuvauksia ja selityksiä. Molemmissa tapauksissa esiin otetaan kuitenkin vain verotuksen kannalta keskeisiä määrittelyjä ja käsittepiirteitä. Yleensä käsitteenkuvauk-

Kirjoittajasta:

Merja Koskela toimii soveltavan kielitieteen professorina Vaasan yliopistossa viestintätieteiden laitoksella. Hänen tutkimuksensa on keskittynyt ammattikieliin, erikoisala-viestintään ja tieteen popularisointiin. Artikkelit liittyvät hänen viranomaisten verkkoviestintää käsittelevän tutkimusprojektinsa.

sia voidaan pitää tarkoitukseensa riittävinä, mutta joissakin tapauksissa käsite saattaa jäädä maallikkolukijalle epäselväksi, koska käsitettä itseään ei varsinaisesti selitetä vaan siitä puhutaan ikään kuin tuttuna asiana.

Terminologisten määritelmien näkökulmasta voidaan todeta, että ne käsitteet, jotka ylipäänsä on määritelty, on kuvattu, kuten terminologisissa sanastoissa suositellaan tehtävän, vaikkakaan ei aina lyhyesti ja täsmällisesti. Sen sijaan ongelmallisempaa voi olla, että tiukka verotusnäkökulman huomioiminen joissakin tapauksissa saattaa jättää käsitteen niin implisiittisesti määriteltyksi, että olemassa on väärinkäsityksen vaara. Yksi terminologisten sanastojen määritelmille asetettu tavoite on, että ne sopivat vastaanottajilleen. Vastaanottajien tietoja on kuitenkin vaikea arvioida, kun kyseessä on niinkin laaja kohderyhmä kuin kaikki verotettavat kansalaiset. Tällöin kun tasapainotellaan lyhyden ja silmäiltävyyden (verkkoviestinnän tekstien ihanneominaisuuksia) ja tyhjentävyyden välillä, olisi välillä hyvä valita tyhjentävyys esimerkiksi linkkien kautta.

Verohallinnon verkkosivujen asiasanojen tarkastelu terminologisesta näkökulmasta paljastaa, että verkkokieli on yhä tiiviimmin osa "verokieltä". Verkkokielen ominaisuudet voivat helpottaa raskaaksi ja vaikeaksi koetun verokielen ymmärtämistä, mutta yhäkin rajanveto alan sisällä tunnetuksi oletetun tiedon ja vastaanottajan todella omaavan tiedon välillä on hankalaa. Tätä voitaneen jatkossa helpottaa edelleen ottamalla tehokkaammin ja monipuolisemmin käyttöön verkkoviestinnälle tyyppisiä ominaisuuksia.

Lähde

Verohallinto (2006). Verohallinnon verkkosivusto. Saatavissa: www.vero.fi. Siteerattu 3.1.2006.

EuroTermBank: Online Terminology Sharing Environment

Signe Rirdance

EuroTermBank (www.eurotermbank.com) is a new multilingual terminology portal that has been publicly available since January 2007. It addresses the growing requirement and readiness to share, consolidate, and harmonize multilingual terminology resources. This process is vitally important to ensure easy, fast and reliable communication in virtually all aspects of life in today's world, from EU legislation and international trade to the social needs and mobility of every individual.

EuroTermBank has been developed in the framework of an international project co-funded by the European Commission eContent programme. With eight project partners from seven European countries, it can be said to bridge the worlds of terminology, specialized lexicography and computational linguistics of the "new" and the "old" Europe. It is novel in many aspects, including its best practice methodology and entry compounding technology, the model of handling intellectual property rights issues and the application of state-of-the-art open standards. It features a most abundant collection of multilingual terminology for the language industry.

EuroTermBank: consolidated access to abundant terminology content

Currently, EuroTermBank enables searching within approximately 600 000 terminology entries containing over 1.5 million terms in various languages and coming from about 100 terminology collections. A number of these collections were not available in digital format before this project; quite a few specialized term banks were not available to the general public. The initial focus of EuroTermBank has been on the "new Europe", including Estonian, Hungarian, Latvian, Lithuanian, and Polish terms and their equivalents in English, German, French, Russian and other languages. Overall, almost 30 languages are involved. Interestingly, the database currently contains over 20 000 Finnish terms, coming mostly from Estonian terminology collections.

A wide variety of subject fields is covered, including a large number of EU terms, as well as terminology used in technology, sciences and economics:

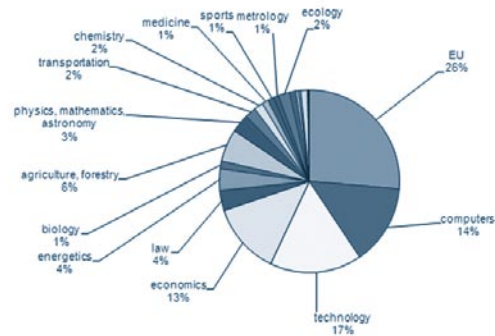

Figure 1: Distribution of subject fields in the EuroTermBank content.

In addition to resources included in the EuroTermBank database, the system enables searching in a number of interlinked external databases, currently comprising about 300 000 terms.

EuroTermBank Consortium continues to integrate available terminology resources into the EuroTermBank database, or interlink them via EuroTermBank as a central terminology gateway.

Innovative and optimized technology

The core of EuroTermBank services for the user is the sophisticated search mechanism, which includes morphology support, selection of source and target languages, selection of subject field, searching in definitions, and searching in external databases.

Multiple search results can be browsed in the Results pane on the left, while the selected result is displayed in the central part of the screen:

Figure 2. EuroTermBank search page (results of searching the term "mouse").

To optimize the display of multiple results from the large number of resources, EuroTermBank applies its innovative entry compounding technology, which consolidates matching multilingual terminology entries across all terminology collections in the database, thus creating new multilingual links across terms in various collections. For example, the selected entry in Figure 2 is compounded of 2 original entries, one containing PL-EN terms, the other ET-EN-DE-FI terms. By compounding this entry, new links (PL-ET, PL-DE, PL-FI) have been created, enabling, for example, a Polish translator to easily find the translation of the Finnish "hiiri" into Polish.

An important "invisible" feature of the EuroTermBank system is its distributed multi-tier architecture with centrally stored resources and seamless live integration with remote resources, optimizing users' experience in accordance to EuroTermBank's business model and the philosophy of the single point of service:

- end-users, or human users, access the system through a web browser
- authorized applications access EuroTermBank through its API (SOAP protocol, querying TBX), to use its terminology data
- the EuroTermBank system accesses interlinked external terminology bases and displays consolidated results of querying its internal database and interlinked external databases

Best practice methodology

To reuse the invention of the wheel and to create a truly model terminology bank, a lot of research was done in identifying and evaluating current terminology processes, actors, standards and best practices in participating countries and throughout the world. As a result, best practice methodology for multilingual terminology management was created that focuses on a number of important terminology processes, like terminology workflow, concept analysis, data structure, exchange formats, and others, analyzing them and providing recommendations on three levels: local, national, and international. This novel approach facilitates identification of best practice that is particular for specific types of actors and scenarios.

Key results of this research are available in the monograph *Towards Consolidation of European Terminology Resources. Experience and Recommendations from EuroTermBank Project* (please contact the author of this article for your complimentary copy).

Application of standards

The only way to manage the enormous heterogeneity of terminology resources, their formats and data structures is by rigorous implementation of the applicable international standards.

To describe the multitude of various terminology resources across participating countries, the TeDIF (Terminology Documentation Interchange Format) standard was used, which establishes a common format for bibliographical and factual terminology data.

To ensure compatibility, EuroTermBank uses a comprehensive data structure that complies with ISO 12200, specifying the machine-readable terminology interchange format (MARTIF), ISO 12620, specifying the data categories used in computer applications in terminology, and ISO 16642, defining the terminological markup framework (TMF) for computer applications in terminology.

To enable easy term import, export and exchange with other terminology databases, the LISA TBX (TermBase eXchange) standard is used. EuroTermBank is an important early implementation of this standard that is currently being promoted to an ISO standard and is going to be adopted by many developers of terminology management tools and language processing applications.

About EuroTermBank Project

Developed within the framework of the eContent programme, EuroTermBank's primary focus is on promoting availability of multilingual digital content in global networks, as well as facilitating enhancement of public sector information and strengthening linguistic infrastructure. Hence the main objectives of the project:

- development of methodology for harmonization of terminology processes
- networking of terminology-related institutions and organizations on national and multinational levels
- development of a web-based databank
- consolidation of terminology content

EuroTermBank project was coordinated by the Latvian company Tilde, also responsible for the system development. Institute for Information Management at Cologne University of Applied Science (Germany) ensured networking of terminology institutions and developed organizational and legal frameworks. Centre for Language Technology, University of Copenhagen (Denmark) facilitated networking and developed methodology and standard recommendations. Collection of terminology

resources as well as some additional tasks were done by Institute of the Lithuanian Language (Lithuania), Latvian Academy of Sciences (Latvia), Morphologic (Hungary), University of Tartu (Estonia) and Information Processing Centre (Poland).

EuroTermBank future

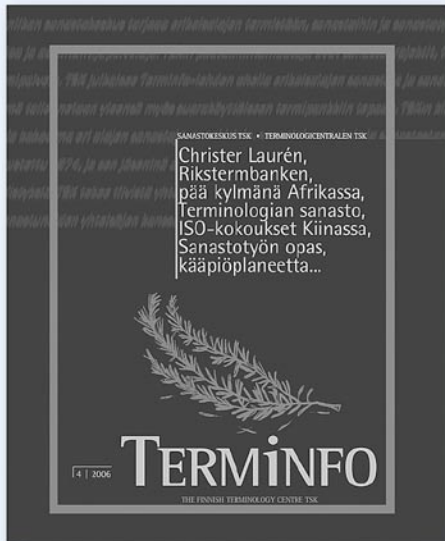
EuroTermBank Consortium members are committed to position EuroTermBank as a major terminology sharing and distribution platform. EuroTermBank targets its services towards the following types of users: EU and international organizations, national governmental institutions, large corporations with multilingual terminology content, localization and translation companies, publishing companies, libraries, universities, terminology and standardization organizations, as well as individual users – translators, editors, terminologists, researchers, etc. In addition to these human and institutional users, the EuroTermBank resources can be accessed as a web service by software applications developed by independent software vendors.

EuroTermBank Consortium intends to continue to identify and implement novel ways of applying and enhancing EuroTermBank content, e.g. by integrating the EuroTermBank services in productivity environments for multilingual content creators, exploring automated techniques for creation of semantically rich terminology data, and extending the EuroTermBank resources geographically to improve coverage of other languages of the European Union and exploring opportunities beyond Europe. We very much look forward to cooperation with Finnish and Scandinavian terminology content creators and providers.

About the writer:

Signe Rirdance (signe.rirdance@tilde.lv) is Director of EuroTermBank, a new multilingual terminology portal hosted by Tilde. She has over 10 years of management experience in localization, technical writing, terminology and translation.

Teetkö työtä ammattikielen parissa?

Terminfo-lehden neljä numeroa vuodessa kestotilauksena 37 € (laskutusväli 12 kuukautta), määräaikaistilauksena 41 € (kesto 12 kuukautta).

Terminfo julkaisee artikkeleita, joissa käsitellään erikoiskieliä ja niissä käytettävää termistöä. Terminfon avulla saat tietoa tekniikan ja muiden erikoisalojen sanastohankkeista, opinnäytetöistä ja tutkimusprojekteista.

Minisanastojen lisäksi Terminfossa annetaan suosituksia ajankohtaisten tai muuten ongelmallisten termien käytöstä.

Terminfon julkaisija on Sanastokeskus TSK. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Tilaa Terminfo-lehti

- soita numeroon (09) 5421 0100
- lähetä sähköpostia osoitteeseen tilaajapalvelu@stellatum.fi
- käy Internet-sivuillamme www.stellatum.fi

->Tilaajapalvelu -> Tilaukset -> Valitse tuote riippuvalikosta

Uutta ja vanhaa Tietotekniikan termitalkoissa

Sirpa Suhonen

16

Tietotekniikan termitalkoot -projekti käynnistyi alun perin osana EU:n Monikielinen tietoyhteiskunta -hanketta vuonna 1999. Termitalkoissa on tähän mennessä annettu reilut 300 suositusta suomenkielisistä tietotekniikan termeistä. Termisuositukset ovat kaikkien saatavilla WWW-osoitteessa www.tsk.fi/termitalkoot.

Viime vuosina Termitalkoita on pidetty käynnissä opetusministeriön Sanastokeskus TSK:lle myöntämän yleis-tuen avulla. Projektin koordinoitiryhmä on kokoontunut neljästi vuodessa päättämään uusista suosituksista.

Oheiset Termitalkoiden suositukset on poimittu viime syksyn ja tämän kevään julkaisueristä. Uusin erä suosituksia julkaistiin maaliskuussa, ja uutta aineistoa on luvassa jälleen toukokuussa.

Internet, netti, verkko, web vai WWW?

Termitalkoot-projekti on ollut käynnissä jo kahdeksan vuotta eikä aineistoa ole sen lisäämisen jälkeen tarkasteltu kokonaisuutena, vaikka toki yksittäisiä termitietueita on muutettu ja korjattu. Tämän vuoksi koordinoitiryhmä päätti käydä läpi ns. verkkotermit ja katsoa, pitäisikö ja voisiko niitä kenties yhtenäistää. Tarkastelu koski siis sellaisia termejä kuin *Internet-lähetys*, *netti-lompakko*, *verkkojuttelu*, *web-kamera* ja *WWW-sivu*.

Koordinoitiryhmä keskusteli asiasta periaatteellisella tasolla ja oli sitä mieltä, että silloin kun mahdollista, suomen kielessä tulisi käyttää verkko-alkuisia termejä, kuten *verkkosointi*, *verkkojuttelu* ja *verkkokauppa*. Tämä ei kuitenkaan aina ole mahdollista, sillä verkko-alkuinen termi saattaa viitata eri käsitteeseen kuin vaikkapa WWW-alkuinen termi, huolimatta siitä, että termin loppuosa on sama. Esimerkiksi englannin *web master*-termin suomenkieliseksi vastineeksi suositetaan termiä *sivustovastaava* tai *WWW-vastaava*. Sivustovastaava on tietyn WWW-sivuston ylläpitämisestä vastaava henkilö, kun taas *verkkovastaava* tarkoittaa yleensä henkilöä, joka vastaa yrityksen verkon toimivuudesta.

Kieli kehittyä koko ajan ja varsinkin tietotekniikan kieli. *Internet*-termistä lyhennetyt *netti*-sanat käyttö on yleistynyt huomasti, ja sitä myötä netti on muuttamassa sellaiseksi termiksi, jota käytetään myös asiatyylissä. Koordinoitiryhmä keskusteli *netti*-sanat tyylistä ja päätti nostaa sen synonyymiksi *Internet*-alkuisten termien rinnalle, esimerkiksi *Internet-radio*, *nettiradio*.

Aiemmin *netti*-alkuiset termit olivat vain hakusanoina, eivät synonyymeinä termisuosituksen rinnalla. Tosin työryhmä päätti tällaisissa tapauksissa vielä jättää termitietueeseen huomautuksen, että *netti*-alkuisia ilmausta voidaan käyttää arkityylissä. Mutta ajan kuluessa *netti* saattaa tosiaan muuttua täysin neutraaliksi asiatyyliseksi ilmaukseksi.

Silloin kun World Wide Web rantautui Suomeen ja suomen kieleen, yksi ehdotettu suomenkielinen vastine oli *veppi*, esimerkiksi *WWW-sivun* synonyymiksi ehdotettiin termiä *veppisivu*. Vaikka *veppi*-sana sopii suomalaisen suuhun – se on helppo lausua ja sitä on helppo taivuttaa – eikä siinä sinänsä ole mitään vikaa, sen käyttö ei kuitenkaan yleistynyt. Sen vuoksi koordinoitiryhmä päätti poistaa *veppi*-sanat termisuosituksista ja muuttaa ne piilohakusanoina. Tämä tarkoittaa sitä, että *veppi*-sanalla voi kuitenkin hakea ja haku tuo esille oikean termitietueen, vaikkei *veppi*-sanaa edes näy tietueessa. Joten vaikka kirjainyhdistelmän WWW lausuminen ei niin helppoa olekaan, se on silti monissa tapauksissa suositettava muoto, kuten *WWW-hotellipalvelu* ja *WWW-osoite*.

Web-terminä ja web-alkuisia termejä työryhmä päätti olla suosittelematta niiden vierasperäisyyden vuoksi. Vaikka WWW-lyhenne on myös vierasperäinen, se on hyväksytty siksi, ettei vierasperäisiä lyhenteitä yleensä korvata suomenkielisillä lyhenteillä. Yhden kielen lyhenteiden korvaaminen toisen kielen lyhenteillä todennäköisesti lisää väärinkäsitysten riskiä. Käyttäjän pitäisi ensin muistaa, mistä sanoista lyhenne muodostuu, mitä se tarkoittaa ja sitten päätellä, viittaavatko eri kielisiin perustuvat lyhenteet samaan asiaan. WWW-lyhenteen käyttöä puoltaa sekin, että tämä nimenomainen kirjainyhdistelmä on näkyvillä sivustojen osoitteissa.

Isot vai pienet kirjaimet?

Aiemmin Kotimaisten kielten tutkimuskeskus suositti, että suomen kielessä kirjoitetaan *Internet* isolla alkukirjaimella ja *WWW* suuraakkosin, joten myös Termitalkoissa noudatettiin näitä suosituksia. Nyt Suomen kielen lautakunta on kuitenkin ottanut asiaan kantaa ja päätenyt siihen, että molemmat vaihtoehdot ovat suomen kielessä hyväksyttävissä, koska kumpaakin kirjoitustapaa voi perustella monin tavoin eivätkä pienaakkosin kirjoitetut

muodot ole aiheuttaneet väärinkäsityksiä. Tämän johdosta myös Termitalkoiden suosituksia muutetaan.

Jos Internet kirjoitetaan isolla alkukirjaimella ja sana esiintyy yhdysosan alkuosana, se liitetään loppuosaan yhdysmerkin välityksellä kuten muutkin erisnimet: *Internet-sivu*. Jos kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella internet, sana ei ole erisnimi. Yhdysmerkkiä ei siksi yleensä tarvita, vaan yhdysosan osat kirjoitetaan suoraan yhteen: *internetsivu*. Osien hahmottamista helpottamaan yhdysmerkkiä voi kuitenkin käyttää varsinkin silloin, kun yhdysosan loppuosa alkaa vokaalilla: *internet-osoite*.

Uusia suosituksia

On Termitalkoissa saatu aikaan ihan uusiakin suosituksia vanhojen korjaamisen lisäksi. Esimerkiksi englanninkielisestä *wiki*-termistä suositetaan suomeksi termiä *wiki-sivusto* tai *wiki*, ja se on määritelty verkkoyhteistyönä tuotetuksi WWW-sivustoksi, jota käyttäjät voivat täydentää ja muokata suoraan selaimella. Jos *wiki*-termillä viitataan wikisivuston luomiseen käytettävään ohjelmistoon, silloin voidaan puhua *wikiohjelmistosta*. Tässä tapauksessa on katsottu, että on turha lähteä väkisin suomentamaan *wiki*-sanaa, koska se on jo laajasti käytetty. Yhdysosan loppuosalla on kuitenkin tarkennettu, mistä oikein on kyse, sillä pelkkä *wiki* ei kerro mitään, jos sanan merkitys ei ole jo ennestään tuttu. Alun perin *wiki*-sana on lainattu englantiin havaijin kielestä, jossa *wiki wiki* tarkoittaa nopeaa.

Tarvittaessa Termitalkoissa pyritään kuitenkin irtaantumaan englanninkielisistä termeistä ja miettimään läpinäkyviä suomenkielisiä termejä. Esimerkiksi englannin *folksonomy*-termille on annettu suomenkielinen termisuositus *avoin asiasanoitus* huolimatta siitä, että myös *folksonomia* on käytössä Suomessa. Vastaavasti *collabulary*-termin vastineeksi on tarjottu *ohjattu asiasanoitus*-termiä. Avoin asiasanoitus on määritelty haun tehostamiseksi tehtäväksi aineiston kuvailuksi vapaasti valittavien avainsanojen avulla, kun taas ohjattu asiasanoitus on haun tehostamiseksi tehtävä aineiston kuvailu ylläpidetyn avainsanaluaation pohjalta.

Suomenkielisten termien valintaan on vaikuttanut useita seikkoja. Ensiksikin -nomia-pääte viittaa oppiin, tieteenalaan tai järjestelmään (esim. ekonomia, taksonomia) eikä kyse ole mistään sellaisesta. Toiseksi kirjastotieteessä on jo vakiintuneessa käytössä termi asiasanoitus, joka tarkoittaa teoksen sisällön kuvaamista joko asiasanoin (poimittu ylläpidetystä asiasanastosta tai tesauksesta) tai tekstistä poimituin avainsanoin. Kolmanneksi on haluttu, että suomenkieliset termit näyttäisivät rinnakkaisilta jo kielen tasolla toisin kuin

Termitalkoisiin kaivataan lisää väkeä lausuntoryhmään!

Jos olet kiinnostunut aiheesta ja haluaisit esittää omat näkemyksesi termisuosituksista tai määritelmistä ennen kuin aineisto julkaistaan, liity mukaan lausuntoryhmään. Lausuntoryhmälle lähetetään neljä kertaa vuodessa lausuntopyyntö, jossa käsitellään yleensä noin 10–15 käsitettä. Kukin lausuntoryhmäläinen päättää itse, missä laajuudessa ja kuinka usein käsitteitä kommentoi. Lisätietoja <http://www.tsk.fi/termitalkoot/toiminta.html>. Projektikoordinaattorina toimiva Sirpa Suhonen vastaa mielellään Termitalkoita koskeviin kysymyksiin (s-posti sirpa.suhonen@tsk.fi).

englanninkieliset, siksi molempien sanaliittojen perustana on sama termi: *asiasanoitus*.

Tavalliset tietotekniikan käyttäjät

Tietotekniikan termitalkoiden kohderyhmä on edelleen tietotekniikan keskivertokäyttäjät. Kohderyhmä vaikuttaa siihen, mitä käsitteitä valitaan käsiteltäviksi Termitalkoisiin. Valintaperusteeksi ei siis riitä se, että jollekin englanninkieliselle termille ei ole suomenkielistä vastinetta, vaan taustalla olevan käsitteen pitää olla suomalaiselle kohderyhmälle tarpeellinen ja ajankohtainen. Tämän vuoksi esimerkiksi ohjelmointiin liittyviä termejä ei ole otettu mukaan talkoisiin, koska keskivertokäyttäjät eivät ohjelmoi, vaan käyttävät muiden tekemiä ohjelmia.

Termitalkoisiin mukaan valittavat käsitteet myös määritellään, sillä pelkät suomenkieliset termisuositukset eivät auta, jos niihin ei liity tietoa siitä, missä merkityksessä termejä voidaan käyttää. Kohderyhmä vaikuttaa myös käsitteiden määrittelyyn. Tavoitteena on laatia kohderyhmälle sopivia käsittekuvauskuvaus, joiden ymmärtämiseen ei vaadita erityistä tietotekniikan asiantuntemusta. Mutta kun kyse on kuitenkin tekniikasta, teknisiä seikkoja ei voi täysin sivuuttaa määritelmässä. Tämä tarkoittaa sitä, että työryhmän on usein tasapainoitettava helppotajuisuuden ja teknisen tarkkuuden välillä. Esimerkiksi *verkkosyötteen* (engl. *web feed*) määritelmä "XML-kielen mukainen WWW:n sisällön kooste, joka tarjoaa WWW-sivun sisällön vaihtoehtoisessa esitysmuodossa ja usein linkin kyseiselle WWW-sivulle" on kohtalaisen vaikea, mutta määritelmää on pyritty avaamaan huomautuksissa, joissa kerrotaan, mitä verkkosyöte konkreettisesti tekee ja miten käyttäjä siitä hyötyy.

avoin asiansanoitus

mieluummin kuin: folksonomia
en ~ folksonomy

haun tehostamiseksi tehtävä aineiston kuvailu vapaasti valittavien avainsanojen avulla

Avoimessa asiansanoituksessa Internetin käyttäjät voivat kuvailla esimerkiksi WWW-sivuja, linkkejä ja valokuvia. Kuvailun tavoitteena on auttaa tiedon järjestämisessä ja parantaa hakuohjelmien tehokkuutta. Avoimessa asiansanoituksessa käyttäjät voivat luoda avainsanoja täysin vapaasti. Vrt. *ohjattu asiansanoitus*.

Englannin sanaa "folksonomy" käytetään Internetissä olevan aineiston kuvailusta ja se tulee sanoista "folk" (ihmiset, väki) ja "taxonomy" (taksonomia, luokitus).

ohjattu asiansanoitus

en ~ collabulary

haun tehostamiseksi tehtävä aineiston kuvailu ylläpidetyn avainsanaluettelon pohjalta

Ohjatussa asiansanoituksessa avainsanojen luominen ei ole niin vapaata ja avointa kuin *avoimessa asiansanoituksessa*, vaan asiantuntijat ja tiedon käyttäjät päättävät avainsanoista yhdessä.

Englannin sanaa "collabulary" käytetään Internetissä olevan aineiston kuvailusta ja se tulee sanoista "collaborative" (yhteis-, yhteistyössä tehty) ja "vocabulary" (sanasto).

verkkosyöte; sisältösyöte

en web feed

XML-kielen mukainen WWW:n sisällön kooste, joka tarjoaa WWW-sivun sisällön vaihtoehtoisessa esitysmuodossa ja usein linkin kyseiselle WWW-sivulle

Verkkosyöteenä voidaan lähettää automaattisesti tuoreeltaan tieto WWW-sivustoon tehdyistä päivityksistä kyseistä palvelua haluavalle. Tällöin palvelun tilaajan ei tarvitse itse seurata useita eri sivustoja, vaan hän saa ilmoituksen aina, kun niitä on päivitetty. Päivitykset voivat koskea esimerkiksi uutisia, pörssikursseja, keskustelufoorumeita tai blogeja.

Yleensä verkkosyöte esittää WWW-sivun jonkin osion otsikon ja lyhyen katkelman sisällöstä, jolloin palvelun tilaaja voi katsoa, kiinnostaako aihe häntä ja haluaako hän lukea siitä enemmän kyseiseltä sivulta.

Verkkosyötetekniikoita on nykyisin (2006) kaksi: RSS ja Atom. RSS-tekniikasta on olemassa eri versioita, ja niitä kehitetään World Wide Web Consortiumin piirissä. Atom-tekniikkaa kehittää Internet Engineering Task Force (IETF) -järjestön alaisuudessa toimiva Atompub Working Group.

wikisivusto; wiki

en wiki

verkkoyhteistyönä tuotettu WWW-sivusto, jota käyttäjät voivat täydentää ja muokata suoraan selaimella

Useimmat Internetissä sijaitsevat wikisivustot ovat avoimia kaikille. Wikisivustolle toimitettavaa uutta aineistoa ei tarvitse välttämättä toimittaa tai hyväksyttää ennen julkaisemista, ja sivuston sisältöä voi yleensä muuttaa kuka tahansa. Wikisivustoille luodaan aineistoa selaimella yksinkertaista merkintäkieltä käyttämällä.

Tunnetuin wikisivusto on vuonna 2001 perustettu Wikipedia-tietosanakirja, jota ylläpitää Wikimedia Foundation. Englanninkielisessä Wikipediassa on reilut 1,6 miljoonaa artikkelia ja suomenkielisessä reilut 100 000 (tilanne 2/2007).

Toisinaan wiki-termillä viitataan myös wikisivuston luomiseen käytettävään ohjelmistoon, jolloin voidaan puhua wikiohjelmistosta.

adj.

lujitettu; vahvistettu

mieluummin kuin: ruggeroitu

en rugged; ruggedized; ruggedised

sellainen, joka on suunniteltu kestämään ääriolosuhteita

Lujitettu laite, esimerkiksi matkapuhelin tai kannettava tietokone, voidaan suojata mm. iskulta, lämpötilan muutoksilta, kosteudelta tai pölyltä.

*Termiharava-palstalla
käsitellään ajankohtaisia
tai ongelmallisiksi
osoittautuneita termejä.
Lukijat voivat lähettää
lehden toimitukselle
ehdotuksia sopivista
aiheista.*

– sähköinen kiusaaminen

Sanastokeskuksen termipalvelusta tiedusteltiin, miksi kutsutaan suomeksi käsitettä, johon viitataan englanniksi termeillä *cyberbullying* tai *online bullying*.

Termeillä tarkoitetaan sähköisessä muodossa tapahtuvaa kiusaamista eli kiusaamista esimerkiksi pikaviestiohjelman, kännykän tai sähköpostin välityksellä.

Suomeksi yleensä puhutaan suoraan vaikkapa *kännykkäkiusaamisesta* tai *nettikiusaamisesta*, mutta voi käyttää myös yläkäsitettä *sähköinen kiusaaminen*. Ruotsiksi termi on *elektronisk mobbning* tai *e-mobbning*.

– nettikiusaaminen

Nettikiusaamisella (engl. *Internet bullying*, ruots. *nät-mobbning*) tarkoitetaan Internetissä tapahtuvaa kiusaamista.

Netti-etuliite on arkityylinen, joten on suositettavaa käyttää virallisemmissa yhteyksissä nettikiusaamisen sijaan termejä *verkkokiusaaminen* tai *Internet-kiusaaminen*.

Nettikiusaamista on esimerkiksi pilkkaavan verkkosivun julkaiseminen, toisen valokuvien levittäminen ja manipulointi ja esiintyminen toisen nimellä tai nimimerkillä.

– kännykkäkiusaaminen

Kännykkäkiusaaminen (ruots. *mobilmobbing*, engl. *mobile bullying*) tarkoittaa kännykän kautta tapahtuvaa kiusaamista.

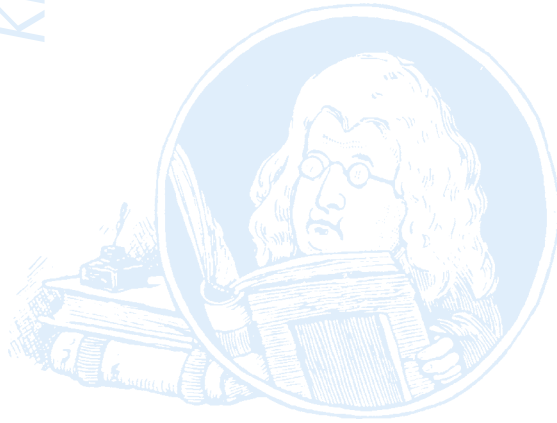
Myös kännykkä-etuliite on arkityylinen, joten virallisemmissa yhteyksissä on suositeltavaa käyttää kännykkäkiusaamisen sijaan termiä *mobiilikiusaaminen*. Myös *matkapuhelinkiusaaminen* olisi mahdollinen, mutta se ei ole vakiintunut käyttöön.

Kännykkäkiusaamista ovat häiritsevät puhelut, tekstiviestit ja kuvaviestit.

– crowdsourcing

Englanninkielinen termi *crowdsourcing* esiintyy mediassa silloin tällöin. Termillä tarkoitetaan yksittäisen ongelman tai kokonaisen projektin viemistä vapaille markkinoille Internetiin, jossa kuka tahansa saa tarjota siihen ratkaisua joko ilmaiseksi tai maksua vastaan. Esimerkkeinä crowdsourcingista esitetään usein Linux-käyttöjärjestelmä ja Wikipedia-tietosanakirja.

Crowdsourcing on muunnos termistä *outsourcing*, *ulkoistaminen*. Suomeksi crowdsourcingiin on viitattu muun muassa termeillä *joukottaminen* ja *massaulkoistus*, mutta mikään termi ei ole vielä vakiintunut käyttöön.

- *Suomi–islanti-sanakirja*

Tuomas Järvelän laatimassa *Suomi–islanti-sanakirjassa* on noin 36 000 hakusanaa eri aloilta. Se on moderni yleissanakirja, joka sisältää runsaasti paitsi eri alojen sanastoa myös jokapäiväisessä kielenkäytössä olevia sanoja ja ilmaisuja.

Etenkin suomenkielisille opiskelijoille ja kääntäjille tarkoitettussa sanakirjassa on annettu islanninkielisille substantiiveille ja verbeille myös joitakin taivutusmuotoja. Lisäksi teoksen lopussa on islannin vahvojen ja epä-säännöllisten verbien luettelo.

Tuomas Järvelä toimii suomen kielen opettajana Islannin yliopistossa Reykjavíkissa. Hän on myös kääntänyt paljon eri alojen tekstejä, ja sanakirja on syntynyt vähitellen käännöstöiden yhteydessä.

Suomi–islanti-sanakirjaa myydään kirjakaupoissa noin 40 euron hintaan. Sen voi tilata myös suoraan Yliopistopainon kirjamyynnistä (www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti).

Tuomas Järvelä
Suomi–islanti-sanakirja
Yliopistopaino, Helsinki 2006. 486 s.
ISBN 951-570-651-3

- *Suomi–arabia-sanakirja*

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura on julkaissut odotetun *Suomi–arabia-sanakirjan*, jonka on koontanut *Mahmoud Mahdy Abdallah*.

Kyseessä on ensimmäinen suomi–arabia-suursanakirja, ja se sisältää 46 000 hakusanaa. Yleiskielen ajan-tasaisen sanaston lisäksi mukana on myös erikoisalojen keskeistä termistöä. Joidenkin sanojen käytöstä annetaan esimerkkejä, jotka esitetään selkeästi sisennettynä, kursivoituna ja kukin omalla rivillään. Yhdyssanat ja johdokset sen sijaan eivät oikein erotu varsinaisesta hakusanasta. Lyhenteitä tai mitään erityisiä merkintätapoja sanakirjassa ei ilmeisesti käytetä lainkaan, ja ehkä yksinkertaisen rakenteen takia alusta puuttuvatkin tyypilliset käyttöön opastavat ohjeet.

Sanakirja soveltuu vaativaankin käyttöön, esimerkiksi kääntäjille. Se sopii myös arabian opiskelijoille ja harrastajille, mutta käyttäjän oletetaan osaavan lukea arabiankielisiä kirjoitusta.

Mahmoud Mahdy Abdallah on egyptiläinen diplomaatti, jolla on myös kieltenopettajan koulutus. Lisäksi hän on kääntänyt suomalaista kansanrunoutta arabiaksi.

Suomi–arabia-sanakirjan hinta on noin 70 euroa ja sitä myydään kirjakaupoissa ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran verkkokaupassa (<http://kirjat.finlit.fi>).

Mahmoud Mahdy Abdallah
Suomi–arabia-sanakirja
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2007. 1316 s.
ISBN 978-951-746-870-1

- *SFS 5913 Hälytysjärjestelmät. Termit ja määritelmät*

Suomen Standardisoimisliitto SFS on julkaissut ensimmäisen painoksen standardista *SFS 5913 Hälytysjärjestelmät. Termit ja määritelmät*. Sen lähteinä on käytetty euroopalaisen sähköalan standardisoimisjärjestö CENELECin hälytysjärjestelmiä käsittelevän teknisen komitean TC 79 julkaisemia standardeja ja teknisiä spesifikaatioita.

Standardi sisältää lähes 400 hälytysjärjestelmiin liittyvää termiä suomeksi ja englanniksi. Aineisto on esitetty taulukkomuodossa siten, että suomen- ja englanninkieliset termit ja niiden englanninkieliset määritelmät on sijoitettu rinnakkain. Kullakin rivillä on myös viittaus siihen julkaisuun, josta termi ja määritelmä on otettu. Suomenkielisiä määritelmiä standardissa ei ole.

Termit on jaettu kuuteen aihealueeseen: kaikille järjestelmille yhteiset asiat, murto- ja ryöstönilmaisu-, kameravalvonta-, kulunvalvonta-, turvapuuhelin- ja ilmoituskensiirtojärjestelmät. Standardin lopussa on luettelo CENELECin TC 79:n julkaisuista sekä aakkoselliset terminhakemistot kummallakin kielellä.

Standardin hinta on noin 60 euroa.

SFS 5913 Hälytysjärjestelmät. Termit ja määritelmät
Suomen Standardisoimisliitto SFS, Helsinki 2006. 72 s.

- *ISO 639-3 Codes for the representation of names of languages. Part 3: Alpha-3 code for comprehensive coverage of languages*

Kansainvälinen standardisoimisjärjestö ISO on julkaissut helmikuussa standardin *ISO 639-3 Codes for the representation of names of languages. Part 3: Alpha-3 code for comprehensive coverage of languages*.

Standardissa määritellään olennaiset asiaan liittyvät käsitteet ja kerrotaan kolmikirjaimisten kielten nimien tunnusten laadinnan perusteista. Kolmikirjaimisilla tunnuksilla pyritään kattamaan mahdollisimman tarkasti maailman kielet siitä huolimatta, onko kieli edelleen käytössä, kuinka paljon sillä on puhujia tai onko sillä kirjoitettua muotoa.

Itse kielten nimien tunnukset eivät sisälly standardiin, vaan ne ovat saatavilla rekisterin ylläpitäjän sivuilla osoitteessa <http://www.sil.org/iso639-3>.

Standardin hinta on 52 euroa.

ISO 639-3 Codes for the representation of names of languages. Part 3: Alpha-3 code for comprehensive coverage of languages
International Organization for Standardization, Geneva 2007. 12 s.

- *ISO 1951 Presentation/representation of entries in dictionaries – Requirements, recommendations and information*

Kansainvälinen standardisoimisjärjestö ISO on julkaissut helmikuussa standardin *ISO 1951 Presentation/representation of entries in dictionaries – Requirements, recommendations and information*.

Standardi käsittelee yksi- ja monikielisiä yleis- ja erikoissanakirjoja. Siinä esitellään sanakirjan yleinen rakenne ja hakusana-artikkelin esitystapoja. Standardin liitteenä on arabialaiset, roomalaiset ja kreikkalaiset numerot, leksikografiset symbolit selityksineen sekä esimerk-

kejä XML:n käytöstä sanakirjan laadinnassa ja julkaisemisessa.

Standardin hinta on 128 euroa.

ISO 1951 Presentation/representation of entries in dictionaries – Requirements, recommendations and information
International Organization for Standardization, Geneva 2007. 77 s.

Sekä ISO:n että SFS:n standardeja voi tilata Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:ltä (puh. 09-149 9331) tai SFS:n verkkokaupasta osoitteesta <http://sales.sfs.fi>.

- *Tuhat tärkeää termiä – Metsäsanasto*

Tuhat tärkeää termiä – Metsäsanasto kattaa metsäalan käytetyimmät termit. Pääpaino on käytännön metsätaloudessa eli metsänhoidon menetelmissä, metsäluonnossa, puunkorjuussa ja puukaupassa.

Sanaston termit ovat aakkosjärjestyksessä. Kaikille termeille annetaan lyhyet ja selkeät selitykset. Termejä havainnollistavat myös kuvat ja piirroksot. Sanasto on suomenkielinen eikä siinä anneta termeille vieraskielisiä vastineita.

Sanasto sopii havainnollisuutensa takia mainiosti myös metsäasioihin vihkiytymättömille käyttäjille. Teosta myydään noin 25 euron hintaan kirjakaupoissa ja myös suoraan Metsäkustannuksen omassa kirjakaupassa osoitteessa <http://www.metsakustannus.fi/kauppa>.

Tuhat tärkeää termiä – metsäsanasto
Metsäkustannus, Helsinki 2006. 128 s.
ISBN 978-952-5118-92-6

- *Tää on taas tätä. Parisuhteen sanakirja*

Kaarina Hazardin ja Olli Löytyn kirjoittama Tää on taas tätä. Parisuhteen sanakirja esittää sukupuolten kielenkäytön eroja humoristisella tavalla. Se on visuaalisesti tyylikäs kovakantinen kirja, joka typografialtaan muistuttaa runokirjaa.

Kullekin sanalle tai ilmaukselle on varattu kokonainen aukeama, jonka vasemmalla sivulla on naisen, oikealla miehen määritelmä ja usein myös esimerkki käytöstä. Kirja käsittelee kirjastoluokituksensa perusteella parisuhteiden psykologiaa, ja takakannessakin todetaan sen kuvaavan "sukupuolten välisen kommunikaation dynamiikkaa".

Hazard ja Löytty ovat tutkijoita ja tietokirjailijoita, jotka ovat molemmat opettaneet tietokirjoittamista.

Parisuhteen sanakirjaa saa kirjakaupoista noin 30 euron hintaan.

Kaarina Hazard & Olli Löytty
Tää on taas tää. Parisuhteen sanakirja
WSOY, Helsinki 2007. 311 s.
ISBN 978-951-0-32753-1

- *Taskuvaippa ja vauvaradio – Lapsiperheen sanakirja*

Taskuvaippa ja vauvaradio – Lapsiperheen sanakirja johdattaa asiaan vihkiytymättömät lapsiperheiden kielenkäyttöön. Se on *Jukka Behmin* kirjoittama ja pilapiirtäjänäkin tunnetun *Pekka Rahkosen* kuvittama.

Sanakirja on kirjoitettu kevyeen tyyliin, johon Rahkosen kuvitus sopii mainiosti. Mukana on kuitenkin myös sellaisia sanoja, joiden ymmärtämiseen voi ihan oikeasti tarvita sanakirjaa. Esimerkiksi *doula* eli *synnytystukihenkilö* tuskin kuuluu kovin monen suomalaisen sanavarastoon.

Sanakirjaa myydään kirjakaupoissa noin 20 euron hintaan.

Jukka Behm & Pekka Rahkonen
Taskuvaippa ja vauvaradio – Lapsiperheen sanakirja
Gummerus, Helsinki 2007. 103 s.
ISBN 978-951-20-7314-6

- *Taide-suomi-sanakirja*

Taide-suomi-sanakirja on *Veli-Pekka Lehtosen* ja *Ilkka Mattilan* kirjoittama teos, joka ehdottaa tulkintoja taiteen parissa työskentelevien ihmisten käyttämille epä-määräisille sanonnoille, fraaseille ja kliseille. Mukana on myös esimerkiksi listoja kliseisistä teosten nimistä. Kirjan sisältö on jaettu löyhästi aiheen mukaan, ja se sopii lähinnä selailuun.

Kirjan sävy on varsin sarkastinen, mutta heti alku-sanoissa mainitaan että Lehtonen ja Mattila ovat Helsingin Sanomien taidetoimittajia ja kriitikoita itsekin.

Taide-suomi-sanakirjaa saa kirjakaupoista noin 20 euron hintaan.

Veli-Pekka Lehtonen & Ilkka Mattila
Taide-suomi-sanakirja
Tammi, Helsinki 2007. 104 s.
ISBN 978-951-31-3725-0

- *Meteori ja madonreikä. Avaruussanakirja*

Iain Nicolsonin toimittama ja *Arja Hokkasen* suomentama *Meteori ja madonreikä. Avaruussanakirja* on tähtitieteellisten termien selitys- ja hakuteos.

Meteori ja madonreikä sisältää aiheen mukaan jaoteltuja lyhyitä artikkeleita esimerkiksi tähtitieteen merkikhenkilöistä ja planeetoista. Kirjan lopussa on hakemisto, yksityiskohtaisempaa tietoa sisältäviä taulukkoja ja luettelo aiheeseen liittyvistä verkkosivuista.

Avaruussanakirja on kuvitettu, ja se sopii hakuteokseksi kaikille tähtitieteestä kiinnostuneille. Sitä saa kirjakaupoista noin 40 euron hintaan.

Iain Nicolson
Meteori ja madonreikä. Avaruussanakirja
WSOY, Helsinki 2007. 224 s.
ISBN 978-951-0-32615-2

Tilaa lahjaksi Vinski! Vinski taikoo lapsiin lukuintoa!

Vinski on neljä kertaa vuodessa ilmestyvä, 8-12-vuotiaille suunnattu kirjallisuuslehti.

Vinskin avulla niin koululaiset, opettajat kuin vanhemmatkin voivat seurata kirjamaailman tapahtumia hauskaasti ja helposti. **Suuren osan Vinskin kirja-arvosteluista kirjoittavat lapset itse.** Kirjojen lisäksi esitellään lastenelokuvia, videoita ja romppuja sekä kurkistetaan kouluun maailmaan. Vinski antaa myös vinkkejä ja virikkeitä lasten omaan kirjoittamisharrastukseen.

Lehden julkaisija on Lukukeskus ja päätoimittaja on kirjailija Tittamari Marttinen.

P.S. Vinski on myös mainio lahja kummi- ja lapsenlapsille!

Tilaa nyt Vinski-lehti omaksi tai lahjaksi

• käy Internet-sivuillamme www.stellatum.fi

→ Tilaa palvelu → Tilaukset → Valitse tuote riippuvuudesta

• lähetä sähköpostia osoitteeseen

tilaajapalvelu@stellatum.fi

• soita numeroon (09) 5421 0100

Vinski-lehti vuonna 2007 Suomessa (neljä numeroa/vuosi) kestotilauksena 28 € (laskutusväli 12 kuukautta), määräaikaistilauksena 32 € (kesto 12 kuukautta).

Language and terminology work as mirrors of our time

Page 3

In the beginning of the Finnish Terminology Centre TSK's history, more than three decades ago, terminology work was mainly done in various fields of technology. Since then, the need for terminology work in other fields than technology has also become evident. The terminological tradition in the fields of technology is still one important factor for starting new projects. For example, the TSK has compiled more terminologies for the telecommunications field than any other special field.

Technical development is one factor influencing the creation of new concepts and terms. When consumers are taking new technology into use, it is high time to agree on common, preferably native-language terms, and with the help of definitions to explain the ordinary consumers what it is all about. Fresh examples of such vocabularies are the TSK's *Digital TV* and the *Internet Call Vocabularies*.

The concepts and subjects of vocabularies reflect this day, the events of our society and the world. For example, the tsunami in the South-East Asia affected us Finns as well, and presented concretely the need to clarify the concepts related to emergency preparedness. Although many factors influence the initiation of terminology projects, exceptional situations, such as the tsunami catastrophe, may influence the timetable of projects: now a vocabulary on civil defence and preparedness is being compiled.

Marja Kantonen – expert of technical language

Page 4

Marja Kantonen is interested in the language as a phenomenon with which we perceive the world. Kantonen studied Finnish, general linguistics and computer science in the universities of Turku and Helsinki. She has wide experience in localisation and translation since she started her career as a language planner already in 1988 in Trantex which has through several acquisitions become a part of the international Lionbridge company. Her current job contains a lot of managerial duties, e.g. HR administration.

Sirpa Suhonen

"Terms are the most important part of technical texts" Kantonen says. "Technical documentation is at its best terms and clear linguistic structures." Kantonen considers terms interesting since the understanding of their meaning opens windows to brand new worlds. No special field can be understood without knowing its terms and their meaning.

Lionbridge's most important lines of business in Finland are technical writing, localisation and translation. Subject fields vary from one technology to another, e.g. IT, telecommunication and medical technology. Lionbridge's 300 employees in Finland are part of a really international work community. Lionbridge has more than 50 locations in 25 countries with the headquarters in the USA. Since most of the clients operate in global markets, a localisation and translation company must also be able to offer global service. Lionbridge has 4 000 employees worldwide and 5 000 freelancers.

In the Lionbridge office in Finland translations are made into Finnish and from Finnish into Swedish and English. According to Kantonen, Finnish consumers can manage with English manuals and use English web sites, but in many other countries there is a need to have a raw translation into the local language. The need for Finnish translations is created by the legislation. According to law, all products sold in Finland must have Finnish and Swedish instructions.

In international cooperation cultural differences emerge in many contexts, e.g. the attitude to keeping timetables is rather culture-specific. The ways to address subordinates and workmates also vary. Finns usually go straight to the point, which may seem very rude in other cultures.

The common business trends also apply in the localisation field. Clients look for cost savings and bargain over the price of services, which means that the service providers must also be able to rationalize their operation. The aim is to save costs above all with language tech-

nology. It is not easy, however. "The translation memories have already been almost fully exploited" Kantonen says. Machine translation is being developed and it is already used in some Lionbridge offices. "However, it is very language-specific how well machine translation works" Kantonen says "and it will never fully replace human work."

In addition to cost savings, hectic work is caused by the fact that clients sometimes realize the localisation need quite late. The product is ready for the market when it is noticed that the related documents should also be translated, and the translations are needed very quickly. Translation may also be complicated if the localisation requirements have not been taken into account in the product development phase.

Lionbridge's translators use mostly client or project-specific translation memories and glossaries. Electronic dictionaries and glossary programs are also used often. The terms used in translations are mainly received from the clients. Even if some term does not seem the best possible one to translators or language planners, the client is always right. It is possible to suggest a better term to the client, but in the end the client's wishes are respected.

According to Kantonen, translation memories have outstandingly replaced separate terminologies. On the other hand, there is still need for terminologies, since, as time goes, several corresponding term translations may be saved in the translation memory. In this case, separate terminologies help translators to choose the suitable term for the text in question. Lionbridge's terminology work does not mean the defining of concepts but the searching of terms in the required languages.

Kantonen thinks that is important that terminology work is done in Finland by such a neutral organization as the Finnish Terminology Centre TSK which is a body outside the commercial field. The TSK gathers experts from different fields to do terminology work in a way that no commercial organization could.

Finnish neologisms

Page 7

This year is the Jubilee Year of *Mikael Agricola*, who is considered the father of standard Finnish, marking the

450th anniversary of his death, and therefore the Finnish language has been topical in the Finnish media. One special interest has been new words and expressions.

Words are usually created spontaneously there where they are used, e.g. in editorial offices, science communities, various hobbies and special fields when new things are talked about. The administration also creates new words.

Often new words are loaned with the things that they refer to directly from other languages. The loan of both the thing and the word can be seen when studying e.g. new culinary words. Culinary loan words can be found in magazines and menus, e.g. *hummus* (chick pea spread) is Arabic and *polenta* (maize porridge served as a side dish) is Italian.

It is not always possible to notice the loan-origin of words since translation loans are often a natural part of a language. In Finnish, it is easy to form compounds and derivatives. Sometimes the style register of a new loan word seems very colloquial for a long time. There can be more words than the things they refer to, because words have synonyms of various styles, e.g. the loan word *blogi* (blog) has equivalents *verkkopäiväkirja* (network diary) and *nettipäiväkirja* (net diary).

A sample of Finnish neologisms can be found in the *Mitä, Missä, Milloin* (what, where, when) annuals. Since 1982 they have included a collection of new or otherwise current "words of the year". Little by little they have formed an interesting entity of Finnish neologism types, but also the topics of the recent Finnish history. The world events as well as the life in Finland with its band-wagons and political jokes are reflected in the words. A lot of the spirit of the time is concentrated in words, whether the word is *paperikengät* (paper shoes) of the war time or *minihame* (miniskirt) of the 60s. The words also tell how the society has become more technical.

Snång

Page 9

Children are good at inventing words, like *Rune Skogberg's* four-year old son who invented the word *snång* ("Swedish") to designate the bad-smelling spiral that is burnt to repel mosquitoes. But suddenly that creativity disappears and the young expect the society – school

and other institutions – to give them ready-made words and expressions. Mainly it is the adults' fault that this happens. We love to say "it is not called that" if terms are not official.

Linguists and psychologists have pondered for decades which comes first: thought or word. Most have come to an agreement that a thought is a prerequisite for a word. Children realize differences between objects even if they do not have words for them. But there is also evidence that linguistic expressions influence what we understand, remember, plan and do. Words become so important in our understanding and description of the reality that the reality does not seem quite complete without them. The existence of the bad-smelling, smoking gadget becomes total when there is a word, a term for it. It is not very important what it is called, but that it is called. That there is a word for it.

Of course, in our complex western culture the native home language is not enough, but it is important to maintain, stimulate and develop it continuously. Other languages than the home language, whether special or foreign languages, that are used to express other contexts and realities are naturally important tools for us to go in and master these contexts and realities. But they can be, especially if the own language diminishes, a threat to the own familiar reality. This is the reason why English and the fact that we more and more easily use English words and expressions and couldn't care less about our own native language can be a threat to our own reality.

Web Tax Glossary as source of terminological information

Page 10

Many web sites offer glossaries for their users where the essential terms used on the site are collected. This is one way of improving the usability of a web site and the understanding of its texts. The reader may check a term in a glossary while reading if he has difficulties in understanding its meaning or if he wants additional information.

Merja Koskela, the writer of the article, has studied the Tax Glossary on the web site of the Finnish Tax Administration from the viewpoint of terminological con-

cept definition. The Tax Glossary is a service where the reader can find, according to the site, the most essential taxation terms.

Koskela's study shows that the terms in the Tax Glossary can be divided into four categories. In the first category the concepts are defined. However, besides actual definitions, there can be additional information on the terms. In terminological glossaries the definitions must be as short as possible, and all additional information is placed in separate notes. The term descriptions of the Tax Administration's terms do not in all cases fulfil the requirement for accuracy and shortness, and the descriptions often contain information that could well be replaced with links.

The second category has taxation-related phenomena which are described. In these descriptions the concept itself is not defined, rather it is explained what tax provisions are applied. The third category includes terms designating various processes or operations with related instructions. Instead of definitions there are instructions what to do if a person needs e.g. a tax card.

The fourth category consists of terms designating phenomena from which sources of information are given. Usually there is only a reference to a place where more information can be found, e.g. another web site. The meaning of terms is not explained but only the responsible body and a link are given. The omission of definitions can lead the user to wrong paths and hinder understanding, too. It seems typical to this last category to offer a path to the wanted information on web pages. It is not a question of defining concepts or explaining taxation issues but a search function typical to web pages. The web pages of the Tax Administration, however, offer a separate search function with which this glossary seems partly to overlap.

The web pages of Tax Administration contain terms that, instead of a description, should have been linked, since the description is a whole instruction or other long explanation. The use of links could have been increased when the definition of a concept requires the use of another term. This would easily increase the intelligibility of concept descriptions and help the user. Usually the taxation descriptions can be considered adequate for the purpose, but in some cases the concept may remain unclear for a layperson since the concept is not actually explained but it is just given as if it was familiar.

The Joint Group of IT Terminology started its work originally as a part of the EU's Multilingual Information Society Programme in 1999. So far, more than 300 recommendations on Finnish IT terms have been given. They can be found on the address www.tsk.fi/termitalkoot. In recent years the work has been financed by the Finnish Ministry of Education.

The IT terminology project has been going on for eight years, and the material has not been checked as a whole, although individual term records have been corrected. Therefore the coordination group decided to go through the so called network terms and see whether they should or could be harmonized. Such terms as *Internet address*, *net shop*, *network wallet*, *webcam* and *WWW page* were checked.

It was decided that the Finnish word *verkko* will be used as the first part of a term when possible, but Finnish words beginning with *web* will not be recommended. The word *netti* (net) is still considered colloquial although it is used more and more often in many contexts. The abbreviation *WWW* is recommended in suitable terms. It is not advisable to invent new abbreviations in different languages because this would only confuse the user.

New recommendations have also been given. The word *wiki* is also loaned into Finnish. It is defined as a web site which is produced as web collaboration. Terms of Finnish origin are also recommended when possible, e.g. instead of *folksonomia* (directly translated from folksonomy) the term *avoin asiansaonitus* is recommended.

The target group of the IT terminology project is still the ordinary IT users. The target group affects both which concepts are chosen to be handled in the project and how they are defined. The concepts must be necessary and current for the target group, and the definitions must be simple enough to be understood without specialized IT expertise. Since the field is technical, technology cannot be totally ignored in definitions, and the work group has to keep the balance between easy to understand and technically accurate definitions.

Finnish–Arabic dictionary

The Finnish Literature Society has published *Suomi–arabia-sanakirja* compiled by *Mahmoud Mahdy Abdallah*. It is the first large Finnish–Arabic dictionary which contains 46 000 entries. In addition to standard language vocabulary it also has the essential terms of special fields. It is suitable for translators, students and those who are interested in Arabic, but it is assumed that the user can read Arabic writing.

Finnish–Icelandic dictionary

Suomi–islanti-sanakirja by *Tuomas Järvelä* contains about 36 000 entries. It is a general dictionary which contains terms of different fields and also words and expressions on everyday language usage. It is meant especially for Finnish students and translators.

New standards

The Finnish Standards Association SFS has published the standard *SFS 5913 Alarm systems. Terms and definitions*. It contains almost 400 terms in Finnish and English and definitions in English. It also has references to the publications where the terms and definitions have been taken.

ISO has published the standards *ISO 639-3 Codes for the representation of names of languages. Part 3: Alpha-3 code for comprehensive coverage of languages* and *ISO 1951 Presentation/representation of entries in dictionaries – Requirements, recommendations and information*. ISO 639-3 defines essential concepts and tells about the principles of making the alpha-3 codes. The purpose is to cover as precisely as possible all the languages of the world whether they are still used, despite how many speakers they have or whether they are written or not. The codes themselves are not included in the standard but they are available on the address <http://www.sil.org/iso639-3>.

ISO 1951 deals with monolingual and multilingual, general and specialized dictionaries. It presents the general structure of a dictionary and various layouts of entries. It has indexes of Arabic, Greek and Roman numerals, lexicographic symbols with explanations and examples of using XML in compiling and publishing dictionaries.

Detailed publisher and order information can be found in the Finnish article, pages 20–22.

TSK on sanastotyön asiantuntija

Sanastokeskus TSK ry tarjoaa sanastotyöhön ja erikoisalojen termien käyttöön liittyvää tietoa ja asiantuntijapalveluja. Taustaltaan TSK on vuonna 1974 perustettu yhdistys, jonka ensisijaisena tarkoituksena on saada aikaan laadukkaita sanastoja sekä kehittää sanastotyön metodiikkaa ja pitää yllä siihen perustuvaa osaamista. Toiminta perustuu terminologian teorian ja sitä soveltavien käytännön menetelmien vankkaan hallintaan ja kehittämiseen.

Sanastokeskus TSK:n toimintamuotoja ovat:

- termiaineistojen tuottaminen ja julkaiseminen
- termistöhuolto ja terminologinen neuvonta
- sanakirjoihin erikoistunut kirjasto
- sanastotyöhön liittyvä tietopalvelu
- sanastotyön menetelmien kehittäminen ja koulutus
- terminologia-alan kansainvälinen yhteistyö.

Sanastokeskus tekee riippumattomana asiantuntijaelimellä yhteistyötä paitsi jäsentensä myös muiden terminologiasta ja sanastotyöstä kiinnostuneiden yhteisöjen kanssa – esimerkiksi Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen, pohjoismaisten sanastokeskusten, kansainvälisten standardisoimisjärjestöjen sekä Euroopan unionin toimielinten kanssa.

Keitä TSK palvelee?

TSK:n asiakkaita ovat suomalainen elinkeinoelämä, julkishallinto, koulutus- ja tutkimussektori, Euroopan unionin toimielimet sekä terminologista tietoa tarvitsevat yksityishenkilöt. Palvelut on tarkoitettu kaikille oman alansa asiantuntijoille toimenkuvaan katsomatta, sillä missäpä työssä ei ammattikielen ja -termistön hyvällä hallinnalla olisi merkitystä. Erityisen paljon TSK:n palveluja käyttävät kääntäjät, toimittajat ja muut kielenkäytön ammattilaiset.

TSK kehittää ja tarjoaa palvelujaan asiakkaiden tarpeiden mukaan sekä erillisten toimeksiantojen muodossa että omaehtoisesti. Sanastokeskuksen työ on viime kädessä aina yleishyödyllistä palvelutoimintaa: siitä hyötyvät kaikki.

TSK är expert på ordlistearbete

Terminologicalcentralen TSK erbjuder kunskap och experthjälp i frågor som berör ordlistearbete och facktermer. TSK är en förening som grundades år 1974. TSK:s primära uppgifter är att utarbeta högklassiga ordlistor och vidareutveckla ordlistearbetets metodik samt att upprätthålla det kunnande detta baserar sig på. TSK behärskar terminologins teori och de praktiska metoder som tillämpar den.

TSK:s verksamhetsformer:

- produktion och publicering av terminologier
- termvård och terminologisk rådgivning
- ett bibliotek specialiserat på ordböcker
- terminologisk informationstjänst
- utveckling av ordlistearbetets metodik samt utbildning
- internationellt samarbete inom terminologin

Terminologicalcentralen samarbetar som obunden expertorganisation såväl med sina medlemmar som med övriga organisationer som är intresserade av ordlistearbete – till exempel med Forskningscentralen för de inhemska språken, de nordiska terminologicalcentralerna, internationella standardiseringsorgan samt Europeiska kommissionens organ.

Vem kan utnyttja TSK:s tjänster?

Bland TSK:s kunder finns, förutom privatpersoner som behöver terminologisk information, även representanter för det finländska näringslivet, den offentliga förvaltningen, utbildnings- och forskningssektorn och Europeiska unionens organ. Tjänsterna är avsedda för alla fackmän, oberoende av befattning, ty i vilket arbete skulle inte ett gott behärskande av fackspråk och -termer vara betydelsefullt? Speciellt mycket används TSK:s tjänster av översättare, journalister och övriga professionella språkanvändare.

TSK utvecklar och erbjuder sina tjänster enligt kundernas behov. Uppdragen kan komma utifrån eller tas på eget initiativ. Arbetet på terminologicalcentralen är alltid i sista hand allmännyttigt: alla blir betjänta av det.

www.tsk.fi

Sanastokeskus TSK tarjoaa termeihin ja ammattikieliin liittyvää tietoa ja asiantuntijapalveluja. TSK:n päätoimintamuotoja ovat sanastoprojektit, termipankki ja termipalvelu.

TSK julkaisee Terminfo-lehden ohella erikoisalojen sanastoja sekä kirjoja että sähköisessä muodossa. Termipankki TEPA on käytettävissä osoitteessa <http://www.tsk.fi/tepa/>.

TSK:n kirjastossa on laaja kokoelma eri alojen sanastoja, sanakirjoja ja sanastostandardeja. Kirjasto on avoinna arkisin klo 9.00–16.00.

TSK on perustettu 1974, ja sen jäseninä on yksityishenkilöitä, yrityksiä, liikelaitoksia, käännoistimistoja ja aatteellisia yhdistyksiä. TSK tekee tiivistä yhteistyötä sekä jäsenistönsä että muiden sanastotyöstä kiinnostuneiden yhteisöjen kanssa.

Terminologicentralen TSK erbjuder experthjälp i frågor som berör terminologi och fackspråk. TSK:s huvudsakliga verksamhet utgörs av ordlisteprojekt, termbanker och termtjänst.

TSK utger tidskriften Terminfo samt publicerar fackordlistor både i tryckt och elektronisk form. Termbanken TEPA finns tillgänglig på adressen <http://www.tsk.fi/tepa/>.

TSK:s bibliotek omfattar ett stort antal fackordlistor och ordböcker. Biblioteket är öppet för allmänheten alla arbetsdagar kl. 9.00–16.00.

TSK grundades år 1974 och dess medlemskår består av privatpersoner, företag, affärsverk, översättningsbyråer och ideella föreningar. TSK har ett nära samarbete med såväl sina medlemmar som med övriga organisationer som är intresserade av terminologiarbete.

Sanastotyön asiantuntemusta vuodesta 1974.

ISSN 0358-7517